

Tatu Pekkarinen

AVIOERO ENNEN HÄITÄ

Romaani

PAINOPALVELU OY

Äänekoskella 1945
Painopalvelu Oy:n kirjapainossa

ENSIMMÄINEN LUKU

— Hullu niin jitterbuugaa, että nahka lähtee!

Tällaisen nykyaikaistetun kansanlauseen kirjoitti Roopertti Hokkanen — Vihtori Rantamon konttoriapulainen — pöytäalmanakan reunaan, muistellesaan eilisiä Messuhallissa pidettyjä ”Gongaorgioita” eli ”Jitterbug-kemuja”, joiksi tilaisuutta oli mainostettu.

Nuorukainen poti suoranaista tanssikohmeloaa, niin vinhaa oli ollut eilinen ”aina-soi”-meno. Hänen oli-kin pitänyt panna liikkeelle huimin akrobatiansa, sillä hän oli saanut pyöritettäväkseen tytön, jonka nimi oli Hilikka ja jolla oli siniset päilysilmit ja tukka kuin Keltaisen meren vaahto.

Jäähyllä käydessään he vaihtoivat ensimmäiset suudelmansa.

Se oli suuri asia nuorukaiselle. Enemmän kuin päävoiton saanti raha-arpajaisista, joita hän myös harrasti.

Hilikka oli nimittäin Roopertin isäntäväen hemmoiteltu, oikullinen tytär, perijätär, jonka tempauksia

ja otteita tuttavapiiri sai useinkin hämmästellä.

Nuorukainen oli sitä vastoin köyhä, mutta rehellinen.

Niin, mikäli rehellisenä voidaan pitää korttikauden ihmistä, joka on hairahtunut ostamaan tupakkaa pimeästä kaupasta tai muuten rikkonut säännöstelykäskeyjä.

Rooperti oli siitä harvinainen, ettei hän runoillut eikä pitänyt itseään nerona. Koulussa hänen päätään ei oltu verrattu partaveitseen eikä muuhunkaan teräaseeseen. Mutta ei myöskään pölkkyyntä, perunaan tai lanttuun. Hän oli kultainen keskinkertaisuus, josta tyttäväki erikoisesti piti.

— Arvaa, kuka?

Konttoripöydän ääressä istuva nuorukainen kuuli helähtävän tytönään — kuin hopeaviulun soiton, hän ajatteli — ja tunsi pehmeitten käsien peittävän silmiään.

— Margit, — hän oli arvaavinaan, vaikka tiesi, että oikea vastaus kuului: Hilikka!

— Ei ei, — tokaisi takana oleva koreasilmäinen neitonen melko jyrkästi.

— Jenny?

— Ei!

Kieltosana tuli nyt neitosen huulilta melkein tiuskahtaen.

— Armida?

Rakkaus tekee nuoren, älyllisesti keskinkertaisenkin miehen suorastaan neroksi, ainakin tilapäisesti. Rooperti tiesi, että oikuttelevaa tyttöä oli käsiteltävä kuin kultakalaa, jota aiotaan pitää koukussa kiinni. Hilkan oli annettava ymmärtää, että Roopertin elämässä oli paljon naisia, ylhäisiä ja hienoja naisia, joihin hän oli — mukamas — tutustunut mitä romantiimmilla tavoilla.

Tällöin oli uskottavaa, että kiinteistönvälittäjä Vih-tori Rantamon perijätär tarttuisi varmemmin nuoreen mieheen, jota muutkin naiset ihailivat.

Mutta kun nuorukainen oli sanonut ”Armida?”, irroitti Hilikka kätensä hänen silmiltään ja livahutti häntä sievästi korvalle.

— Saat pitää Margitisi, Tampereen Jennysi ja Armidasi! Minä lähden tänään maalle ja palaan vasta syksyllä.

— Maalle? Tottako?

Voitontoiveinen hymy, joka äsken liekkui Rooper-

tin huulilla, katosi nyt ja hän näytti hölmistyneeltä, jopa säikähtäneeltä.

— Totta! Maalla on niin ihanaa tehdä ratsastusretkiä naapurihuvilain herrojen kanssa.

Nuoren miehen pehmeäpiirteiset, hieman makeahkoilta vaikuttavat kasvot venähtivät niin onnetoman pitkiksi, että tyttö uskoi jo rangaisseensa häntä kylliksi.

— Noh, en ole sentään vielä varma lähdestäni, — hän sanoi puoli lohduttavasti. Ja kun nuori mies katsoi häneen suorastaan jumaloivasti isoilla charlesboyer-silmillään, hän heltyi lopullisesti.

— Ei, Rob, jäänkin toistaiseksi kaupunkiin. Mutta äiti lähtee jo tänään.

Roopertti hypähti tuoliltaan ja huudahti:

— Mikä iloinen uutinen meille, niin, ja vallankin — isällesi!

— Hsst, älä huuda noin kovasti! Jos äiti kuulee, niin hän ei lähdekään.

Rouva Rantamo oli maallemuuttopuuhansa vuoksi pitänyt koko talon levottomana pitkän aikaa. Nyt kaikki toivoivat hartaasti, että hän selviytyisi lähtemään, jolloin kaiken levottomuuden alkusyy olisi

poissa.

Niinpä nyt Roopertin valtasi hillitön riemu. Hän tarttui esimiehensä tyttärtä vyötäröihin ja aloitti repäisevän swingin, ympäri toimistohuonetta. Se oli ajattele mattomasti tehty, sillä talon valtiatar, Emilia, saattoi kuulla ilonpidon. Niin kuin voi arvata, oli näiden nuorten heiveröinen, kahdenkeskeisesti hoivattava lemменkukka tarkoin pidettävä tytön vanhemmilta salassa. Muuten sitä uhkasi kylmä halla.

Tanssittuaan kyllikseen nämä kaksi lempiväistä istuivat suurella konttoripöydällä hurjasta menosta hengästyneinä. Hilkkä painoi keltakiharaisen päänsä nuoren miehen poskea vasten, ja he olivat juuri pääsemässä runojen ja ballaadien monesti kuvaamaan tunnelmaan, kun ovi lennähti kuin ampaistuna selälle.

Äiti-Emilia ilmestyi kynnykselle.

— Hilkkä ja te, herra Hokkanen!

Tyttö oli ennättänyt salamannopeasti siepata käteensä paperiarkin ja oli sitä tutkivinaan otsa kurtussa. Roopertti oivalsi myös tilanteen, osoitti paperissa muka jotakin kohtaa ja puhui mahdollisimman virallisesti:

— Mutta, neiti Rantamo, tämä numero on selvä yhdeksikkö!

Kumpikaan nuorista ei ollut huomaavinaanakaan rouva Rantamon tuloa eikä hänen ovelle jäykistynyttä hahmoaan.

— Olette väärässä, herra Hokkanen! — kivahti Hilka Roopertille ankarasti. — Teillä on aivan selvä laskuvirhe! Jos tämä uudistuu, toimitan teille eron!

Näin väitellessään nuoret hivuttautuivat aste asteelta ulommaksi toisistaan, kunnes Rooperti huomaamattaan joutui pöydän äärelle ja putosi siitä lattialle. Nyt vasta hän oli huomaavinaan esimiehenensä rouvan läsnäolon. Hän hypähti sorjasti pystyyn ja kumarsi sulavasti, aikoen jälleen ryhtyä muka tutkimaan Hilkan kädessä olevaa paperia.

Mutta Emilia syöksyi tyttärensä luo ja sieppasi tätä väittelyä aiheuttaneen paperin ja katsoi sitä etu- ja takapuolelta.

— Tämähän on aivan tyhjä! hän kivahti.

— Siinä sen kuulitte, herra Hokkanen! oli Hilka yhtyvinään äitinsä mielenilmaisuun. Ja vasertaen sormeillaan konttoriapulaiselle hän koetti saada äänensä ja ilmeensä ankaraksi uhatessaan:

— Isä ei voi pitää teitä palveluksessaan, ellette saa aikaan muuta kuin tyhjää!

Emilia tuijotti hieman kahden vaiheilla vuoroin syyttävään, vuoroin syytettyyn nuoreen. Hän ei ollut aivan varmasti nähnyt heidän kuhertelevan, mutta hänellä oli syytä epäillä.

— Hilikka! Sinä menet auttamaan isää matkatavaroitteni sullomisessa! hän komensi tiukimmalla äänellään.

Tytär keikautti niskojaan, mutta maltoikin mielensä. Tällä kertaa oli viisainta totella.

Hilkan mentyä kääntyi Emilia nuoreen mieheen miltei juhlallisena:

— Herra Hokkanen, ymmärtäkää asemanne! Jättäkää tyttäreni rauhaan lähentelyiltänne! Mahdollisuutenne Hilikkaan nähden ovat yhtä tyhjät kuin tämä paperi! Ymmärrättekö?

— Ymmärrän, rouva, mutta enhän minä . . .

— Vaiti! Hyppysen pois Hilikasta ja sillä hyvä!

Roopertti tunsu talon valtiattaren ja tiesi, ettei ollut viisasta puhua sanaakaan. Sen sijaan hän katsoi rouvaan kosteutta kimaltavilla silmillään, ja kuin tunnustaen olevansa kykenemätön kestäämään tämän

kuningatar-katsetta hän käänsi päänsä nöyrästi sivuun.

Onnekseen hän joutui tuijottamaan Emilian muotokuvaa, joka riippui seinällä Vihtorin kuvan vieressä.

Emiliasta oli maalautettu niin monta muotokuvaa, että niitä riitti meikein kaikkiin huoneisiin. Tästä konttorin seinällä riippuvasta kuvasta Emilia oli ylpeä. Hän näytti siinä pariakymmentä vuotta nuoremalta ja taiteilija oli sanonut hänen kuvaan vangitun hymysä tuovan mieleen Mona-Lisan.

Rooperti osasi katsoa kuvaa aivan kuin olisi nähnyt siinä miss Euroopan tai ainakin helsinkiläisten Kevään kuningattaren. Emiliakin huomasi hänen ilmeissään selvää palvontaa ja hänen täytyi ajatuksissaan myöntää, että konttoriapulaisella oli ainakin hyvä maku.

— No niin, en tahdo vähäksyä herra Hokkasta, — sanoi rouva Rantamo leppyneemmin, — mutta ymmärrättehän, että olen huolestunut tyttäreni tulevaisuudesta. Ensinnäkin hänestä pitää tulla laulajatar, sillä hänellä on taiteillisia perinteitä äitinsä puolelta.

Muuan Emilian miesserkku oli näyttelijä, jonka

kuva oli esiintynyt partasaippuamainoksessa. Tätä seikkaa Emilia piti varmimpana merkkinä siitä, että taiteilija oli tunnustettu.

Nuori mies käänsi surumielisyyttä ja myös kunnioittavaisuutta ilmaisevat kasvonsa rouvaan. Hän taivutti hieman päätään kuin myöntääkseen rouvan olevan oikeassa, ja tämä pieni liike puhui hänen puolestaan enemmän kuin sanat. Niistä Emilia olisi vain ärsyttynyt.

— No niin, herra Hokkanen muistaa, mitä olen sanonut, — hän sanoi hieman lempeämmin, mutta vakuuttavasti. — Ja nyt saatte hakea Hudson-vaunun tallista ja ajaa sen kadun puolelle. Lähden kohta asemalle.

Nuorukainen huoahhti helpotuksesta ja noudatti viipymättä määräystä.

TOINEN LUKU

Vihtori oli saanut sullotuksi matkatavarat arkkuihin, laukkuihin ja moniin muihin erilaisiin kääreisiin. Talon apuväki oli lähetetty ennakolta maalle kunnostamaan huvilaa.

Emilian maallelähtöä olivat edeltäneet monet valmistelut. Ensimmäiseksi oli tiedusteltava asiantuntijoilta, oliko matkalle lähtö hyväksi vai pahaksi.

Puolikymmentä povaria oli vastustanut matkaa, vallankin, jos tulisi kuljettavaksi ”veden yli”. Emilia mitätöi nämä ennustukset, koska hänen oli matkustettava maitse, junalla. Pari selvännäkijää lupaili, että matka aiheuttaisi jännittäviä elämyksiä.

Ennustajat perivät rouva Rantamolta suuria palkkioita, rahassa ja elintarvikkeissa, mutta niistä kannattikin maksaa, hyvistä ennustuksista.

Emilian oma pasianssi suosi maallelähtöä. Jännitystä sekin hämäräperäisesti vilkutteli ja lisäsi matkaintoa. Hän päätti lähteä matkalle yksin, jättäen Hilkan ja Vihtorin kaupunkiin.

Tässä vaiheessa Rantamoitten kotona vallitsi mil-

tei halvauttava jännitys. Koko talossa oleva väki, Vihtori, Hilikka ja konttoriapulainen Rooperti, pitivät peukaloa pystyssä toivoen hartaasti, ettei lähdölle ilmaantuisi esteitä. Siinä tapauksessa oli heillä kaikilla tiedossa joittenkin aikojen rauha, jopa vapauskin.

— Hurraa! — pääsi Vihtorilta, kun matka alkoi näyttää varmalta.

Sitten alkoikin talossa lähtövalmistelu.

Mukaan otettavia tavaroita etsittiin, valikoitiin, vaihdettiin, sullottiin ja purettiin. Kun jokin pakkaus oli saatu kuntoon, huomasi Emilia, että se oli jälleen avattava. Hänen oli etsittävä kateissa olevia esineitä. Joskus syntyi hänen ja Vihtorin välillä sanakiista, joka houkutteli katukulkijoita pysähtymään ikkunan alle.

— Onko siellä huutokauppa? kysyi joku.

— Tai poliittinen kokous?

Muuan matami epäili, että ”lokaalissa murhaataan”. Mutta naapuritalon pihamiehen poika valisti uteliaita selittämällä:

— Ne on vain Rantamot, kun muuttaa maalle!

Jos Emilia olisi kuullut tämän vertauksen, olisi poika saanut korvatillikan.

Nyt oli pahin ohi. Vihtori tiesi, että muutaman minuutin perästä Emilia saatettaisiin junalle. Siksi Vihtori ei voinut hillitä riemuaan, vaan pyörähteli valsin askeleita ja alkoi hyräillä vuosikymmenien takaista ”Iloisen lesken” säveltä.

Yht’äkkiä Vihtori huomasi oven aukenevan ja Emilian olevan tulossa. Samassa silmänräpäyksessä hänen laulunsa vaihtui valittavaksi uikutukseksi ja hänen tanssinsa muuttui hyppelyksi yhdellä jalalla. Toista jalkaansa hän piteli sormillaan varpaitten kohdalta ikään kuin se olisi rusentunut.

Emilia pysähtyi ovelle ja huudahti:

— Mitä, Vihtori! Sinähän hyppelet iloissasi kuin vasikka!

Vihtori käänsi tuskasta vääristyneet kasvonsa Emiliaan ja matki teeskennellyn surkealla äänellä:

— Iloissani! Jos sinä löisit varpaasi tuohon matkarkun nurkkaan, niin vähänpä hyppelisit iloissasi! Ai jesperi sentään, varvasparkaani!

Puoliso tuijotti häneen epäilevästi ja tokaisi:

— Mutta sinähän rallattelit ”Iloista leskeä”!

— Rallatinko minä? Niin, tietysti olen sillä tavoin tulkinnut sielullisen ja ruumiillisen kipuni. Minulla

on sellainen tapa, näes.

— Sepä merkillinen tapa.

— Opin sen jo lapsena. Japanilaista hushidoa, itsekasvatusta. Ei mitään ruikutuksia, ei valitteluja, satuipa miten ikävästi tahansa. On koetettava rallattaa iloisesti, vaikka sydäntä rikkihapolla voideltaisiin.

Mutta Emilia ei uskonut helposti:

— Harmi sentään, että minun täytyy jättää sinut tänne, — hän päivitteli. — Kuka tietää, mitä hauskuuksia sinä keksit poissa ollessani! Sinun kaltaisiasi varten pitäisi olla erikoinen tarkkailulautakunta.

— Riittää turvallisuuspoliisi, — tokaisi Vihtori, joka ei saattanut pitää kieltään kurissa. Mutta äkkiä hän hoksasi, ettei tällä hetkellä sopinut leukailla. Hän viritti kasvoilleen entistä murheellisemmän ilmeen sanoessaan: — Ai ai, kultaseni, miten ikävä on jäädä tänne kivierämaahan yksinäisyyteen. Mutta laajat liikeasiani . . .

— Laajat . . ? Ethän sinä ole tehnyt kunnan kauppoja koko vuonna.

— Hohhoh, kunpa verolautakunta olisi samaa mieltä!

— En minä ole huomannut sinun . . .

— Kaupankäynti ja politiikka — ne ovat salatietei-
tä nykyään, ymmärräthän. Hokus-pokus mustan ver-
hon alta ilmestyy tavaraa, eikä sitä kumminkaan ole,
kun tulee tutkimus. Jos et häärrää tarkkana, niin suit
sait, tyhjän tavoitit.

— Hm, niin, mutta sittenkin — pitäisiköhän mi-
nunkin lykätä lähtöni. Ellen minä ole valvomassa,
niin. . .

— Emilia kultani, älä lähdekään, älä! puhkesi Vih-
tori äkkiä anomaan. — Taikka jos sinun on välttämät-
tömästi lähdettävä, niin ota minut mukaasi. Salli mi-
nun sulkea tämä konttoni ja. . .

Emilian olemus jäykistyi samassa, hän ryhdistyi ja
sanoi päättäväisesti kuin lapselle, joka anoo sellaista,
mihin ei voida suostua:

— Ei, Vihtori ei sovi, että parhaana liikeaikana sul-
kisit konttorin, tulolähtemme! Vasta keskikesän ai-
kana voit sen tehdä ja matkustaa sitten huvilalle.

— Oi, kunpa jo olisi keskikesä! huokasi Vihtori niin
tunnelmallisesti, ettei puoliso huomannut teeskente-
lyä.

— Mutta heti, kun Hilkan laulutunnit loppuvat, si-
nä lähetät hänet luokseni maalle!

— Kyllä, mutta enkö minäkin . . .

— Et, usko nyt, Vihtori! Vasta keskikesällä sitten. Noh, aikahan kuluu niin pian, — lisäsi Emilia lohduttavasti.

Liian pian, — ajatteli Vihtori, mutta ei sanonut sitä ääneen.

Emilia vaati mieheltään lupauksen, että tämä pitäisi ankarasti silmällä, etteivät Hilikka ja Roopertti seurustelisi keskenään.

— Jaa, että suhteet pois, — ymmärsi Vihtori.

— Niin. Hilikka unohtaa säätynsä traditsuunit tuon nuorukaisen takia. Mutta sinä et saa jättää heitä hetkeksikään kahdenkesken. Ymmärrätkö?

Puheenalainen konttoripoika ilmestyi ovensuuhun ja ilmoitti:

— Selvis! Minä olen täällä kuin rakkauden valvontakomissioni.

KOLMAS LUKU

Emilia oli saatettu asemalle ja kun juna oli hihkaissut iloisesti kuin tulkitakseen sitä keventynyttä mielialaa, mikä valtaa lähtijän ja saattajat, kun hermostuttavien valmistusten lopputulos vihdoinkin on saavutettu.

Oli vain vilkutettu nenäliinoja ja todettu, että yksi lähti ja toinen jäi.

Hilkka, joka oli myös etevä autonohjaaja, sai ajaa Hudsonin kotiin. Vihtori lupasi palata kävellen, sillä hän tunsu jalkansa kymmentä vuotta nuoremmaksi.

Vihtorin kunniaksi meidän on mainittava, ettei hän kuulunut niihin aviomiehiin, jotka pistävät sormuksen liivintaskuun jouduttuaan matkan päähän aviopuolisostaan. Vihtori oli todellisuudessa mitä uskollisin aviomies ja hän sisimmässään rakasti vaimoaan, vaikka laskikin leikkiä tämän tuihtuilevaisuuden ja valtiatarpyyteitten takia.

Siksipä olikin mitä hullunkurisinta, että Vihtori-parka usein joutui epäiltäväksi uskottomuudesta.

— Se on minun kova onneni, — hän valitti kerran

ystävillään. — Jos Emilia tapaa minut puhelemassa vaikka laupeudensisaren kanssa, niin hän kuvittelee heti ihmeitä.

Vihtori pysähtyi aseman valtaovien eteen ja punnitsi, mihin ravintolaan lähtisi.

— Terve, kesäloman ihanat päivät! hän sanoi kuin huomaamattaan itsekseen.

— Terve, vanha ystävä! kuului kuin vastauksena takaapäin.

Vihtori käännähti ja näki elähtäneen herrasmiehen, jolla oli matkalaukku kannettavanaan, sateenvarjo kainalossa ja kiiltävät kalossit jalassa.

— Kah, entinen Vihtori Hiltunen, Oulusta! huu-dahti meidän Vihtorimme riemastuneena. — Mikä sinut kaimamiehen, lennätti tähän taajaväkiseen yhdyskuntaan?

— Eipä sitä asiatta lähde tällaiseen saunaan. Oulusta asti sain riippua toilettihuoneen naulakoukussa, vaikka ostin ensiluokan lipun.

— Ajankuva, — keskeytti Vihtori nauraen. — Ensimmäiset tulevat viimeiseksi ja viimeiset ensimmäiseksi.

— Niin noh — vuoroinhan sitä vieraissa . . . Mutta

se siitä! Ei kai olisi pahitteeksi, vaikka vähän juhlit-
taisiin jälleennäkemisemme kunniaksi.

— Hyvä! ihastui Vihtori ja löi näppiä miltei poika-
maisen rennosti: — Ilot pystyyn, vaikka menis autot
ja puiset kumit! Vai mitä, kaima?

— Kaima? Eikös sinun ristimänimesi ollut Uljas
Aleksanteri?

— Oli. Mutta minua on sanottu Vihtoriksi niin kau-
an, että itsekin sen uskon. Vihtori mikä Vihtori!

— Noh, ei Vihtori nimeä pilaa, jollei nimi Vihtoria.
Olkoon meitä nyt vaikka kaksi Vihtoria. — Mutta ko-
vimpa sinäkin olet vanhettunut viimeinäkemästä.

— Vanhettuuhan sitä, vaikka syntyessään olisi
kuinka nuori.

— Eikä sitä vanhettumista vastaan ole kuin yksi
ainoa pätevä lääke, — tiesi Vihtori.

— Ja mikä?

— Nuorena kuoleminen.

Hiltunen huitaisi sateenvarjollaan torjuvasti ja
naurahti:

— Eipä rahti käyttää niin hengenvaarallisia lääk-
keitä enää tässä iässä. Ihmisen tulee elää vähäiset
vuotensa tarkkaan.

He olivat pysähtyneet aseman edustalle.

— Mutta ensin pitää sinun neuvoa minulle hyvä hotelli, — sanoi Hiltunen ja viittasi lähitse ajaneen vuokra-auton pysähtymään.

— Hotelli pitää ensin ostaa, jos mielii päästä sisälle, — sanoi Vihtori ja nosti vieraan matkalaukun vauvuun. — Etkä sinä, vanha mies, niissäkään kalliosuojissa . . . Mutta minä olen tällä kertaa vuokralautakuntana ja sijoitan sinut meille.

— ”Kiinalaiseksi”, hah hah!

— Pikemminkin neekeriksi. Täällä sanotaan ”musiksi” vuokralaisia, joita ei virallisesti ole olemassa.

Ystävykset nousivat autoon.

— Sinulla on varmaankin lakiasioita täällä? kysyi Vihtori heidän hyllytellessään takaistuimella.

— Niinkin voi sanoa. Avioeropuuhaa ja sen semmoista.

— Soo, aiotko erota vaimostasi? kysyi Vihtori silmät pyöreinä aivan kuin pitäisi moista puuhaa ennenkuulumattomana.

Hiltunen kertoi asuneensa jo vaimostaan erossa kolmisen vuotta. Vasta nyt hän aikoi järjestää asian virallisesti.

— Häijy vaimo vai? uteli Vihtori nuoruuden ystävänsä yksityisasioita.

— Täydellinen lohikäärme, — tunnusti Hiltunen ja hänen kasvonsa saivat marttyyrimäisen ilmeen. Hän selitti lähemmin:

— Koko yhdyselämämme aikana meillä ei ollut minkäänlaista perhesopua. En tahdo kehua itseäni, vikaa oli kai minussakin. Mutta vaimoni tahtoi olla itsevaltiias ja määrätä kaikessa oman mielensä mukaan.

Aivan kuin ilmetty Emilia, ajatteli Vihtori, mutta ei sanonut ääneen. Sen sijaan hän kysyi muka ihmetellen:

— Onko sellaisiakin rouvia olemassa?

Hiltunen hymähti surumielisesti ja kertoi kuin nuorukaiselle, joka ei ole kokenut elämää.

— Sinä onnellinen et ymmärrä, mitä on elää yhdessä ilkeän puolison kanssa. Mieluummin sitä istuu alastomana piikkimatolla.

— Olen kyllä lukenut sellaisista, jopa nähnyt elokuvissa, — myönsi Vihtori teeskennellen tietämätöntä.

Mutta vieras jatkoi:

— Ajattelehan, että vaimoni oli kuin grammofoni-neulalla rokotettu. Aina tiuski, komensi, eikä mikään ollut hänelle mieliksi. Ainoat ilonhetkeni olivat silloin, kun hän lähti kesäisin maalle. . .

Vihtori löi hämmästyksestä — muka — polviinsa kämmenillään ja vihelsi pitkään:

— Ohhoh, olipa sekin avio-onnea!

Hiltunen katsoi puhetoveriinsa selvästi kateellisena ja arveli:

— Sinun vaimosi lienee sopuisa ihminen?

— Kuin slummisisko, — kehaisi Vihtori, mutta, iski salaa itselleen silmää ja virnisti sillä suupielellään, joka oli vierustoverista piilonpuolella.

— Oikea laupeudensisar hän on, Emilia kultaseni. Me puhuttemme toisiamme ”sano se kukkasin”-kielellä.

— Onnellinen kaima!

— Sano muuta. Näkisitpä, miten me iltahetkinä istumme päät vastakkain ja kuhertelemme kuin kaksi valkeaa kyyhkystä!

— Herttaista kaksinoloa! Oletpa todellinen kohtalon lellikki. Ja tietysti sinä olet johtava sielu perheessäsi, — noin sanoakseni: patriarkalleen isäntä?

Vihtori röyhisti rintaansa ja pullautti paksun savupilven sikaristaan.

— Noh, jonkinlainen päällysmies minä tietysti olen. Mutta oikeudentuntoisena herrana minä suon perheeni jäsenille yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden.

— Ahaa, perheesi on siis jonkinlainen avioliittotasaavalta?

— Oikein. Vaimoni on pääministeri, joka samalla hoitaa sisä- ja ulkoministerien salkkuja. Hänen huollettavanaan on myös raha-, sota-, valistus-, oikeus- ja raittiusministerien virat.

Hiltunen nauroi vierustoverin luetteloimiselle ja kysyi:

— Jääkö niitä virkoja enää muille?

— Tyttäreni on huviministeri ja konttoripoika Hokkanen jonkinlainen työministeri. Ainakin on olevinaan, sillä minä en hänen työnsä jälkiä juuri paljonkaan huomaa.

— Ja sinä olet kaikkein ylin — itse presidentti?

Vihtori purskautti huulillaan kuin olisi töpeksinyt rusinan siemeniä suustaan ja huitaisten kädellään tokaisi:

— Äh, minä olen vain kansa, joka maksaa verot!

Auton jarrut vongahtivat ja vaunu pysähtyi. He olivat perillä.

Kun Vihtori astui vieraansa kanssa upeaan halliin, sattui heidän silmiinsä näky, ikivanha, ikinuori lemmenkohtaus.

Konttoristi Hokkanen istui nahkatuolin pehmustuksiin uponneena ja hänen polvillaan oli Hilikka. He olivat vaipuneet autuaalliseen suudelmaan eivätkä huomanneet tulijoita.

Vihtori tuijotti sekunnin ja kuiskasi toverilleen:

— Totisesti, nyt ei ole millään väliä!

— Tarvitseeko rakastavilla olla muuta väliä kuin syli? sanoi kaima silmää vilkuttaen leikkisästi.

Vihtori rykäisi niin valtavasti, että sylittelijät hypähtivät kohoksi, Roopertti ponnahti häkellyksissään sotilaalliseen asentoon ja löi luunsa kasaan, niin että paukahti.

— Ymmärrän, herra johtaja! pääsi häneltä huu-dahtaen, vaikka todellisuudessa hän ei itsekään ymmärtänyt lauseensa tarkoitusta. Se oli alitajunnallinen hätälause.

Mutta Hilikka saavutti silmänräpäyksessä tavallisen, äidiltä perityn varmuutensa ja hän koetti selit-

tää:

— Herra Hokkasen silmään oli tuuli puhaltanut rikan ja minun piti. . .

— Ymmärrän, — huitaisi Isä-Vihtori keskeyttäen tytön selityksen. — Tuollaisia satuja minä olen itsekin nuorempana keksinyt. Eikä nykyään oteta silmäs-tä rikkaa kielenkärjellä.

Roopertti tolkutti hämillään:

— Herra johtaja, enhän minä. . .

— Minäkö sitten! tiukkasi Vihtori. — Vaiko tämä toinen herra? Mekö täällä maiskuttelemme niinkuin kissa kalavasun ääressä, häh?

— Isä, miksi puhut noin?

Hilkka aikoi sanoa: ”paksusti”, mutta muisti vieraan läsnäolon. Isä-Vihtori ei koskaan ollut suostunut hienostelevaan puhetapaansa, vaikka Emilia häntä yhtenäen opetti kuin kouluradio. Mutta Vihtori itse oli vaatinut, että asiat on kerrottava sellaisina, kuin ne ovat tapahtuneetkin. Hän ei vihaa mitään niin paljon kuin kirjallis-taiteellisia koristuksia, jotka tekevät lukemisen hankalaksi, jopa vaikeatajuiseksi.

Roopertti tuijotti lattiaan ja Vihtori jatkoi:

— Suhteet pois tässä talossa, ja kerta kaikkiaan.

Suudelmat eivät kuulu palkkaetuihin.

— Mutta isä, hänellä on niin pieni palkka . . ! yritti Hilikka keksiä jotakin hämmentyneen herrasmiehen puolustukseksi.

— Senkö vuoksi hänen pitäisi saada vielä suudelmat talon puolesta? tokaisi suorasukainen, koreilematon isä pilkallisesti.

— Hm, tarkoitin, että suhteellisesti katsoen . . .

— Minä olen kyllästynyt suhteellisuuksiin ja suhdanteihin, totta vie! Sinä, Hilikka, menet nyt laittamaan minun huoneeni kuntoon tätä vierasta varten. Itse voin majoilla äidin huoneessa, koska hän on, poissa . . . Kas, en huomannut esitelläkään: Tyttäreni Hilikka! — asianajaja Hiltunen.

Ja Hilikalle selitykseksi hän sanoi hieman lauhtuneemmin:

— Vanha ystäväni. Saapunut Oulusta. Jää pariksi päiväksi meille.

Hilikka ripsautti sataa Roopertille silmää ja lähti kunnostamaan huonetta vieraalle.

Vihtori kääntyi nuorukaiseen, joka yhä seiso i odottaen tuomiotaan. Mutta Vihtori oli pohjaltaan hyvänhkainen eikä jaksanut kauan pysyä vihaisena.

Koettaen kumminkin teeskennellä ankaruutta hän komensi:

— Hokkanen menee nyt konttoriin nukkumaan keskeytynyttä untaan ja nauttimaan viranomaisten säännöstelemää kuukausipalkkaansa kalliinajan korotuksineen! Saa lähteä niin että takinliepeet kuuttakymmentä liputtaa!

Nuori mies poistui korvat punaisina, mutta mielisään siitä, että oli päässyt vähällä.

Hiltunen ja Vihtori istuutuivat nahkatuoleihin.

— Tyttäresi on siro kuin joulukuusen koriste, — sanoi Hiltunen ihailevasti.

— Äitiinsä, — selitti Vihtori.

— Nöyrä ja tottelevainen lisäksi.

— Juu-u, aivan kuin äitinsä!

— Tuosta konttoripojasta sinulle tulee vielä kotivävy, — arvaili Hiltunen.

— Hyhhöh! huitaisi Vihtori. — Tuollainen kolmen markan hurmuri, joka lukee paljaita sormiaan silloin, kun pitäisi räknätä rahojaan! Jos se poika puuhun nousee, ei maahan jää mitään!

Hiltunen hymähti ja näytti muistelevan jotakin.

— Olimmehan mekin, kaima, silloin nuorempina

pienissä rahoissa, — hän sanoi.

— Totta kai — pienemmissä. Mutta valtiohan ei ollut vielä silloin keksinytkään näitä viidentuhannen seteleitä!

— Minun piti elää niin nuukasti, että usein oli säästettävä raitiovaunurahoissakin.

— Nykyään se ei kävisi, — sanoi Vihtori, — vau-
nuissa on tarkastajat.

Vihtorista ei aina tiennyt, puhuiko hän tosissaan vai leikillä.

Hiltunen katseli ympärilleen leviävää huonekalu-
jen, mattojen ja taulujen hinnallista komeutta.

— Sinä olet kumminkin pitänyt puolesi tässä maa-
ilmassa, — hän huomautti talon herralle.

Vihtori pyöritti peukaloitaan kuin hyviä kauppoja
muistellen ja tunnusti vaatimattomasti:

— Noo, onhan sitä joskus saanut pennin sieltä,
toisen täältä. Hyvässä lykyssä ryppyisen viitosenkin,
heh heh! Mutta vaikka meillä on yleinen kansanhuol-
to, niin riittää niitä huolia yksityisellekin. Eikä minun
alallani auta lakkokaan.

— Mikäs hätä teillä täällä Helsingissä? Asuntojen
vuokratkin on säännöstelty, niin että saa asua halval-

la. Ilo sekin on.

— Pienempi ilo minulle, — epäsi Vihtori. — Minä olen näes tämän vuokratalon omistaja.

Hiltunen purskahti nauramaan:

— Suo anteeksi, että puhuin köydestä hirtetyn talossa!

Vihtori tarjosi toverilleen sikarin ja sauhuja pölytellen he päivittelivät aikoja ja tapoja.

— Ristinsä tässä on kuillakin, — sanoi Vihtori lopuksi. — Minullakin on kaksi kotiristiä ja sitten vielä tuo konttoristi.

— Niin, poika yrittää todenteolla tytärtäsi. .

— Aivan. Jos minä jätän ne kahdenkesken minutuksikaan, niin kohta niitten suut napsavat yhteen kuin kukkaron lukot.

Vihtori puhalsi mieltäväisenä savurenkaita ilmaan. Hänen ja Hiltusen oli päästävä ulos juhlimaan jälleennäkemistä sekä kesäleskeyttä, mutta nuoret. . .

Yht'äkkiä Vihtori napsautti sormiaan. Hän oli keksinyt aatteen.

— Heleijaa! Minä lähetänkin tuon Jitterpukin Turkuun!

Kun vieras katsoi kysyvästi, selitti Vihtori:

— Toisinaan minä sanon tuota Hokkasta Jitterpukiksi, ja se on sattuva nimi sille kisällille.

— Minulla on näes liikeasioita Turussa ja hän saa mennä hoitamaan niitä. Ja tyttö jää yksin tänne, huraa!

Vihtori nousi ja lähti konttoriin.

— Hokkanen saa lähteä Turkuun. Sopiiko heti?

— Kyllä, mutta tänään ei enää mene junaan.

— Saa ottaa meidän hienon Hudsonin ja ajaa niin, että Turun maantie suoristuu. Siellä perillä on muuan talo, jota minulle on kaupattu.

Vihtori aukaisi laatikoin, otti esille papereita ja levitti ne konttoristin eteen pöydälle:

— Tässä on osoitteet ja tarpeelliset asiapaperit. Hokkanen menee ja tarkastaa sen röttelön ja sanoo, ettei siitä kannata maksaa puoltakaan siitä, mitä ne vaativat. Ja nyt — joutuin taipaleelle!

Vihtori ojensi nuorelle miehelle seteleitä matkara-hoiksi.

Hilkka ilmestyi konttoriin:

— Isä, huone on kunnossa.

Vihtori lähti ohjaamaan Hiltusta huoneeseensa. Vieraan, matkalta saapuneen, piti saada vähän siis-

tiytyä ennen kuin voitiin lähteä illastamaan.

— Rob, minne aiot lähteä? kysyi Hilikka huoma-
tessaan nuoren miehen valmistautuvan johonkin eri-
koiseen.

— Turkuun. Isäsi asioilla.

— Hyvä! Minä lähden mukaan.

— Heerrankes, ei se sovi! Eikä isäsi päästä.

— Sinä tietysti ryöstät minut!

Hilikka katsoi suurilla silmillään haaveksivasti nuoreen mieheen. Hän oli nähnyt lukemattomia elokuvia ja hänen kiharainen päänsä oli täynnä romantiikkaa. Siksi hän oli hyljännyt monta hienoa, jopa varakasta kosijaa ja kiintynyt — ainakin tilapäisesti — Rooperttiin. Nuori mies edusti hänen mielestään eksoottis-tuntuista alamaailmaa, johon kuuluvat ihmiset saattoivat tehdä mitä tahansa. Jotakin sellaista, mitä hän oli nähnyt mielifelmeissään: ”Tapahtui eräänä yönä”, ”Tyttö, joka uskalsi”, ”Ryöstö seraljista” ja monissa muissa.

— Että minä, mitä? änkytti poika hämmästyneenä tytön äkkiotteesta.

— Ryöstät minut! Voit sitoa isän vaikka tuoliin ja laittaa hänelle suukapulan. Sitten punomme laka-

noista köyden ja karkaamme ikkunasta . . .

— Onhan talossa hissi, — tokaisi Roopertti osamatta ensi hätään muuta.

Hilkka heitti häneen lievästi paheksuvan katseen ja jatkoi:

— . . .nousemme kadulla odottavaan autoon ja ajamme kauas. Palaamme vihittyinä.

— Vihittyinä! Miten se käy päinsä?

Roopertti pyöritti päätään. Tietysti hän olisi iloiten mennyt koreasilmäisen Hilkan kanssa vihille, mutta . . . Se iso MUTTA!

Hän selitti työlle seikkailun mahdollisuuden. Mutta tyttö halusi kumminkin lähteä mukaan huvijelulle.

— Sittenpä hän nähdään, mitä teemme Turussa, — hän sanoi lyöden käsiään vastakkain kuin jonkin päätöksen vahvistukseksi. — Otathan minut mukaan, Rob?

Ja oikuttelevan perijättären tempauksesta melkein säikähtänyt nuori mies sai kaksi pehmeätä käsvartta kaulaansa ja suullisen täysosuman keskelle — anteeksi! — naamatauluaan.

Tällä hetkellä astui konttoriin Vihtori, joka oli

epäillyt tapahtuvan jotakin sellaista, mitä hän nyt näki.

— Jukopliut, onko tämä talo suudelmien musta pörssi! — hän kiljahti sotaääneellä. — Matkaan, herra Jitterpukki!

Rooperti syöksyi ulos ja onnekseen ennätti väistää johtajan kengänkärjen, joka pyrki antamaan hänelle vauhtia.

Vihtori kääntyi tyttärensä, joka korjasi olemustaan aivan kuin ei olisi tapahtunut mitään.

— Hilikka, minä en voi ymmärtää, mitä rakastettava sinä tuossa Jitterpukissa näet!

— Hänellä on niin surumieliset silmät, niin, ja miellyttävät avonaiset kasvonpiirteet. . . .

— Avonaiset! Ainakin sillä suu on selällään, kun sille jotakin selittää.

— Hänen fysionomiassaan on jotain Charles Boyerista, Robert Taylorista ja . . .

— Hörönlörön! Minun nuoruudessani olisi miehistä miestä sakotettu tuollaisesta Feliks-kissan naamasta!

— Sinulla ei ole kauneusaistia, isä, — tokaisi Hilikka melko nenäkkäästä. Hän kääntyi ja lähti, mutta

ovella vielä nakkasi:

— Vaikka — ei sitä ollut äidillääkään!

Moderni iskelmätyttö meni ja paiskasi ovea perässään.

— Gestapo, — mutisi Vihtori itsekseen tuijottaessaan hölmistyneenä oveen, josta tyttö oli mennyt. Ja hän huokaisi syvään päivitellessään ääneen:

— Puhuipa näille swingpjateille mitä tahansa, niin se on sama kuin sopottaisi puuhevoson korvaan.

Hiltunen tuli käytävässä Isäntä-Vihtoria vastaan sitoen solmiota kaulukseensa. Hän oli peseytynyt ja hokkasi iloa vanhan ystävänsä ja tulossa olevan illastuksen odotuksesta.

— Onnenpoika sinä olet, ystäväni Vihtori, — hän sanoi ihastellen. — Sinulla on viihtyisä koti, herttainen puoliso ja tottelevaiset lapset. Jaa jaa, onni yksilä. . .

— Ja leipäkerttu jokaisella, — jatkoi Vihtori.

Hilkka ilmestyi huoneensa ovesta pukeutuneena matkatakkiin ja käsivarrellaan liina, jollaista naiset usein käyttävät automatkoilla.

— Näkemiin, isä, — hän sanoi ja kiirehti Vihtorin ohi salaperäisesti hymyillen. Ovella hän kääntyi ym-

päri ja sanoi:

— Tulen huomenna takaisin — Turusta!

Samassa tyttö katosi.

— Hilikka, sinä et saa . . .

Vihtori yritti juosta jälkeen, mutta kompastui kynnysmattoon ja noustessaan viivähti niin kauan, että tyttö ennätti, juosta ulkona odottavaan autoon. Kuului starttihurahdus ja vaunu tiessään.

Vihtori palasi päätään raapien ystävänsä luo ja tuskaili:

— Tarkoitukseni oli pitää noita nuoria etäällä toisistaan! Ja nyt minä olen toimittanut ne yhteen matkaan, minä, henkinen lipeäkala! Totisesti minä olen maailman suurin idiootti pienoiskoossa!

— Noh, ei se vielä aivan tyhmä ole, joka tyhmytensä itse huomaa, — Hiltunen lohdutti.

— Totta vie, vaikka tämä ihminen olisi kuinka viisas, ei se tule toimeen ilman järkeä!

— Mutta tyhmä menestyy ilman sitä. Eikö sinustakin tunnu, että nykyinen nuoriso tulee jo lapsena vanhuuden höperöksi?

— Miltä kannalta sen ottaa.

— Me teimme ennen, mitä uskalsimme, mutta

uusi polvi tekee mitä tahtoo!

— Ne kai tulevat nykyään enemmän äitiinsä, —
naurahti Hiltunen.

Vihtori raapi korvallistaan ja mietti. Sitten hänen pyöreät punakat kasvonsa kirkastuivat ja hän sanoi:

— Ei niin pahaa, ettei hyvää! Kun ei ole nuoria lempiväisiä kotona, niin ei tarvitse minunkaan olla vartiossa. Emilia lähti, tytär lähti, Hokkanen lähti ja me lähdemme myös.

Vihtorin valtasi tuollainen ”anna-mennä-vain!”-tunnelma ja hän tarttui ystävänsä vyötäröihin tanssittaen häntä liikkein, jotka olivat kuin yhdistelmä vanhasta jenkasta, modernista congasta ja hypermodernista Hocey-Cosey — tanssista, jota näihin aikoihin eivät vielä pääkaupungin hyppykoulujen johtajatkaan osanneet.

NELJÄS LUKU

”Ystäväni kanssa kerran
ravintolassa,
muisteltiin me jonkin verran
jutun lomassa.
Musiikkia kuultiin,
vanhoja muisteltiin
ja kun erottiin, niin kadulla
vuoroin hyräiltiin:
Hei, sun kanssasi vain, vanha ystävä,
nyt me hetkeksi vain erotaan.
Terve taas, sinä vanha ystävä,
kyllä huomenna taas tavataan!”

(Hyvän ajan veisusta.)

Ravintolan nimi oli ”Traviata”, ja sitä Hiltunen ihmetteli.

— Tänne Helsinkiin tulee aina kuin ulkomaille, — hän sanoi.

— Noh, — myönnähti Vihtori, — ja kun ulkomalaiset tulevat tänne kuin kotiinsa, niin silloin kai ovat

velat vastakkain.

Hiltunen, maaseudun mies, hymyili lukiessaan ruokalistaa:

— Silakoita a la Bolrbon! Entä Kalakotletti a la Pompatour! Silakka ei ainakaan kärsi kulttuurikriisistä, hehheh!

Mutta Vihtori kuiskutti jotakin tarjoilijattaren korvaan, ja he molemmat näyttivät hyvin tärkeiltä kuin olisivat suunnitelleet salaliittoa. — Kaksi semmoista pihviä, — kuuli Hiltunen toverinsa kuiskuttelusta.

Tarjoilija vilkuili ympärilleen, siirtyi askelen ulomaksi Vihtorista ja mittaili heitä tarkastavin katsein:

— Saanko nähdä herrojen henkilöllisyystodistukset? hän pyysi viimein, mutta epäröivästä.

Vihtori ojensi pyydetyn paperin, samoin Hiltunen, vaikka perinjuurin hölmistyneenä.

— Anteeksi epäilykseni, — sanoi tarjoilija hyväksyttyään todisteet. — Nykyään on moraaliksi mennyt niin alas, ettei ainakaan tuntemattomiin voi luottaa.

Ja nyökäytettyään suostuvaisesta tarjoilijasta meni toimittamaan kuiskittua tilausta.

— Mitä tämä passintarkastus oikeastaan merkitsi? kysyi Hiltunen ihmettelevin katsein.

— Katsos, ne vähän pelkäävät tuolla ”pimeässä”. Sellaisia jotka haistelevat, eivätkä maistele.

Annos tuotiin pöytään salaperäisin menoin.

— Eivätkös ne täällä Helsingissä yhteen aikaan syöneet farmiketun paisteja? kysyi Hiltunen. — Luin lehdistä, että niitä oli tarjottu naamioituina.

— Älä, pyhä veli, puhele mokomista! kielsi Vihtori leikatessaan haarukkapalaa pihvistään. — Muuten minulta katoaa tyystin ruokahalu.

— Se kai olisi mieluinen vahinko — tällaisena aikana? arveli puolestaan Oulun mies. Ja koettaessaan paloitella sitkeätä lihanokarettaan hän tokaisi:

— Hehheh, näitä helsinkiläisten paisteja analysoidessa pääsee maatiaiselta ihan hevosnauru!

— Eipä kumma, — myönsi Vihtori, pureskeltuaan palansa. — Uskon, että tämä pihvi on aikoinaan itsekin hirnunut!

Hiltusella oli paljon kummailemista näkemyksissään.

Lähellä olevaan tyhjään pöytään ilmestyi vaatimattomasti pukeutunut laiha mies. Hän ei näyttänyt millään tavoin tärkeältä, ei edes kovin lukeneeltaakaan. Mutta itse ravintolan omistaja, pönkkä herra,

saattoi vieraan pöytään ja nöyrästi kumarrellen otti häneltä vastaan tilauksen.

Kun tarjoilijakin toimitti miehen pöytään tavaraa miltei juoksujalkaa ja hovimestari kävi omin käsin viemässä tuoreita ruusuja hänen eteensä pöydälle, arveli Hiltunen kaimalleen:

— Tuo on varmaankin niitä uusia hallitusmiehiä? Ministeri, ehkä tai. . .

— Ei pitäisi olla, — epäsi Vihtori, joka valppaana helsinkiläisenä tunsu mahtimiehet ja -naiset ainakin ulkonäöltä. Mutta hänkin tuli uteliaaksi nähdessään ohikulkevan professorin pysähtyvän tervehtämään pieniä laihaa miestä ja makeasti hymyillen tiedustelemaan hänen vointiaan tai lausuvan jotakin muuta kohteliaisuutta. Poistuessaan professorikin kumarsi syvään miehelle. Samoin monet muut herrat.

Vihtori lopulta kysäisi tarjoilijalta:

— Kuka on tuo mies, jota noin kilvalla pokkuroidaan?

— Suutari, — selitti tarjoilija. — Hänellä on tässä talossa kengänkorjaamo!

— Parempi papin vihoissa kuin suutarin. — sanoi Vihtori toverilleen.

— Tempora mutantur, nos et mutamur in illis, — hymähti Oulun mies toverilleen ajattelematta, ettei Vihtori kenties voinut suomentaa tätä huomautusta aikojen muuttumisesta.

Mutta Vihtoripa oli kuullut koulua käyvien lastensa aikoinaan ratkuttavan moisia oppilauseita, joten hän tiesi kantaa kortensa viisauden kekkoon:

— Vähän me ihmiset sentään muutimme. Tässäkin ravintokulttuurissa me olemme aina vanhanai-kaisia — suustaladattavia kuin vaarin tussari. Mutta kippis ja kilistys! Otetaanhan pilkkeitä!

— Pilkkeitä?

— Niin, puustahan tehdään pilkkeitä ja tämä nykyinen snapsi. . . Vai olisiko sanottava: puupaloja, lastuja? Tai — tikkuja?

— Tilkkis! — sanoi Hiltunen kilauttaessaan Vihtorin lasiin. — Olkoon tämä minun morsiameni malja!

— Mitä? Aiotko mennä uusiin naimisiin?

— Heti, kun eropaperini ovat kunnossa. Olen löytänyt viehkeän ja herttaisen leskirouvan, joka sopii minulle. Hän tulee aamujunalla Porvoosta minua tapaamaan.

— Oohoh, luulin sinun toki viisastuneen entisestä

pettymyksestäsi.

— Uskon lopultakin pääseväni rauhan satamaan. Entinen avioliittoni oli sotasatama.

Kun kaimaksille tuotiin lasku, oli Vihtori niin suurpiirteisellä tuulella ettei välittänyt muuta kuin vilkaista loppusummaa ja valmistautua maksamaan. Mutta Hiltunen, asianajaja, oli pikkutarkka ja halusi ottaa selvän, mistä heitä oikeastaan veloitettiin.

— Merkillinen lasku, — hän ihmetteli. — Mitä ihmettä nämä hieroglyfit ja kabbaliset koukerot merkitsevätkään?

— Rahallista häviötämme, — tiesi Vihtori.

Mutta Hiltunen ikääntyi tarjoilijan puoleen ja osoittaen numeroa kysyi:

— Mitä tuokin 80 markkaa, tarkoittaa?

— Kylmää hopeateetä, — selitti neiti hymyillen.

— Emmehän me ole sellaista . . .

— Kyllä, toinen herra tilasi.

Vihtori raapaisi päätään ja muisti:

— Ahaa, minä pyysin lasin kylmää vettä, ja sekö..?

— Niin, se on hopeateetä, à 80:-.

— Voi herran kiekkurat! pääsi Vihtorilta. — Pal-

jaasta vedestä!

— Ei suinkaan — siinä oli myös yksi sakariini-tabletti, — väitti neiti voitonvarmana.

Hiltunen uteli muitakin laskun merkillisyyksiä.

— Suokaa anteeksi, se on erehdys, — sanoi neiti, kun Hiltunen löysi laskutuksia tilaamattomista aineksista. Ja neiti korjasi hymyillen niin suloisesti, etteivät kaimakset voinneet pahastua.

Kaiken lopuksi Hiltunen purskahti nauramaan löytäessään viimeisen virheen.

— Voi sammatti, tässä laskussa on vuosiluku ja kuukauden päivämääräkin laskettu markoiksi!

— Siitä huomaat, että aika on rahaa, — pisti Vihtori, joka ei menettänyt kielikerkeyttään ravintola-istunnonkaan jälkeen.

Ja hän olikin nyt riehakkaalla tuulella ja muisti iloisen laulun, jota hänen piti hyräillä kävellessään Hiltusen rinnalla orkesterin ohi. Mutta sileätukkainen hovimestari riensi hätäntyneenä Vihtorin luo.

— Herra, ei saa laulaa! Tanssimusiikki radioidaan tänä iltana ja mikrofoni on tässä lähellä.

Vihtori taputti ystävällisesti hovimestaria olalle ja selitti:

— Mikä ei sovi muille, se sopii Vihtoreille. Olemme vähän lystittelemässä, nähkääs. Minä itse olen Vihtori Rantamo, ymmärrätekö? Helsingin kuuluisin liike-mies, vaikka sen itse sanon, hik!

Ja yht'äkkiä Vihtori alkoi laulaa:

— Mun eukkoni on maalla, hip, hurraa!

Säikähtynyt hovimestari syöksyi sulkemaan mikrofonia, joka oli lähellä, ja todennäköisesti välitti Vihtorin esityksen maan radiokuuntelijoille. Mutta Vihtori ennätti vielä huutaa ystäväänsä Hiltusta taputtaen:

— Mutta tää Vihtori ottaa eron häijystä rouvas-taan ja sillä on jo uusi morsian!

Samassa mikrofonikin suljettiin. Mutta sanat oli sanottu.

Jos Vihtori olisi arvannut, mitkä seuraukset tulivat olemaan noilla sanoilla, olisi hän mieluummin ollut vaiti. Sillä aaltopituudet kuljettivat ne sanat kaikkialle, missä sinä iltahetkinä kuunneltiin radiota.

Kansan viisaus sanoo: Miekka miehen tappaa, kie-li tappaa tuhannen!

VIIDES LUKU

”Radio on keksintö railakas,
saat siitä nauttia aikanas.
Ennen ei sellaista ollutkaan,
miten ihmeessä toimeen on tultukaan?
Radio se vasta on kummien kumma,
siinä on ihmisen viisauden summa.
Radiosta vaarikin aikoinaan:
sanoi, että: Ei se ole tottakaan!”

Emilia oli päässyt onnellisesti maalle.

Hänen kaltaisiinsa voimaihmiin harvoin uskal-
tavat vahinkopahalaisetkaan kajota. Ja Emilian luo-
na istui joukko kyläkunnan rouvia ja neitejä tuliais-
korvikkeella, kuten hän vieraita kutsuessaan oli vaa-
timattomasti pientä juhlaansa sanonut.

Mutta kun pöytä oli saatu koreaksi, kehoitti Emilia
vieraitaan:

— Kas niin, tytöt, maistakaamme pisara kuuden-
tuhannen markan kahvia!

”Tytöt” olivat enimmäkseen keski-iän ja seitse-

mänkymmenen painokilon ylittäneitä — siis tuskin korttiannosten varassa eläneitä ihmisiä. Niitä elämänviisaita, aurinkoisia ja lähimmäisiään rakastavia ihmisiä, jotka ymmärtävät antaa arvoa vitamiineille, ascorbini- ja ferrosorbini-tableteille ja hormooni-injektioille.

Emilian kahvipöytä toi mieleen tarumaisen rauhajan. Ruotsista tuotuja suklaamakeisia, venäläisiä karamelleja, entispäivien malliin leivottuja aleksanterintorttuja ja muita pikkuleipiä.

Mutta valtava kaakku!

— Siihen meni 20 munaa à 25 markkaa, — luetteli Emilia kaakkuviipaleilla herkuteltaessa, — kilo soke-ria maksoi tuhannen ja kilo voita 800 markkaa. Työpalkkaa ottivat viisisataa, mutta mitä siitä! Ottakaa, hyvät ystävät ottakaa, vaikka täytyy minun säästää sitä sunnuntaiksi herrakutsuja varten. Apteekkarin olen aikonut kutsua ja tohtorin, niin, ja muitakin. Ajatelkaahan, tytöt, että viime kutsuillani herrat sanoivat minua koko illan Pohjan vanamoksi, vaikka enhän minä enää mikään niin kukkanen ole. . .

Vieraat eivät näyttäneet aivan niin iloisilta kuin olisi odottanut. He olivat keskiluokan väkeä, joka ei

voinut elää noin yltäkyläisesti kuin Emilia. Ja siksi vieraitten naurahdukset vaikuttivat niin teennäisiltä ja pakotetuilta, että antimillaan ylvästelevä emäntäkin sen huomasi.

— Mutta hyvät ystävät! hän huudahti. — Mehän tarvitsemme musiikkia! Laulua!

Nyt vieraat näyttivät suorastaan säikähtyneiltä. He tiesivät, mitä merkitsi, kun Emilia alkoi laulaa.

Mutta yleiseksi helpoitukseksi Emilia valitti:

— Ikävä, etten saanut pianoa kaupungista tänne. Kuljetusvaikeudet nykyään. . . . Mutta onhan meillä radio!

— Nyt juuri radioivat tanssimusiikkia ravintola Traviatasta, — huomautti leveäkasvoinen rouva. Hän oli saanut käsiinsä sanomalehden ja luki siitä tietonsa.

Kun sivullisia ei ollut lähistöllä, kuunteli Emilia mielellään iskelmiä. Mutta ”piireissä” hän mutisti suutaan puhuessaan ”siirappisävellyksistä” ja ”iskelmistä”, eikä hän kaupunkiasunnossa sallinut muittenkaan perheenjäsenten niitä kuunnella — naapurien vuoksi.

Mutta nyt oli aito, kofeiinipitoinen, väkevä, musta

juoma stimuloi emännän ja vieraat miltei hutikkaasteelle — hyvä kahvihan niin vaikuttaa — ja he hölmentäytyivät sikäli, että päättivät kuunnella ravintola Traviatan ohjelmaa.

Vieheä tango sulostutti kahvin antaman nautinnon kaksinkertaiseksi. Emiliankin mieleen muistuvat ne ihanat ajat, jolloin hän tanssikursseilla lihoitelti ensimmäisiä kertojaan elämän pyörteissä. Sitten hän muisti povarien ja selvännäkijöitten sekä horoskooppien tekijäin ennustukset ihmeellisistä tapahtumista, joita hänelle oli sattuva lempenasioissa. Ne ”herrakutsut” saattoivat tuoda selvyuden tähän arvoitukseen.

Tango vaihtui swingiksi ja sen aikana kuului epämääräisiä, jokin lauseen katkelma tai sana.

— Ravintolayleisön ääniä, — tiesi Emilia selittää toisille. — Kun mikrofoni on asennettu orkesterin lähelle, kuuluu siitä toisinaan kaikkea mitä ihmiset puhuvat.

Tällaisen ylimääräisen keskustelun kuunteleminen on tietysti jännittävämpää kuin virallinen ohjelma. Niinpä riemastuneesti radioyleisö kuunteli kerrankin, kun porilaisen lähetyksen loputtua mikrofo-

nit olivat jääneet sulkematta. Kansa kuuli taiteilijoiden kiistelevän keskenään. Mutta kuuluttaja huomasi erehdyksen ja oli kyllin nokkelaälyinen pelastaakseen porilaisten maineen julistamalla mikrofoneihin. — Tähän päättyi lähetyksemme — Tampereelta!

Mutta Emilia ja hänen vieraansa saivat tavallista suuremman yllätyksen radiosta. Kuului epämääräistä kiistelyä ja vihdoinkin erottui selvästi miehen ääni, joka sanoi:

— Minä itse olen Vihtori Rantamo, ymmärrätkö? Helsingin kuuluisin liike . . .

Jokin häiriö sekoitti lopun, kunnes Vihtorin laulu kuului:

— Mun eukkoni on maalla, hip hurraa!

Emilia oli jäykistynyt kipsikuvaksi, vieraat silmäilivät toisiaan ilmein, joita ei olisi voinut kuvata muulla kuin kameralla. Mutta vielä kummallisemmiksi muuttuivat ilmeet, kun rennon äänen kuultiin sanovan:

— Mutta tää Vihtori ottaa eron häijystä muijastaan ja sillä on jo uusi morsian!

Mitä nyt seurasi Emilian kutsuilla, sen kertoisi parhaiten äänielokuva.

Talon rouva, jota asia enimmänsä koski, ei pyörtynyt. Päinvastoin hän joutui hoivaamaan vieraitaan ja virvoittelemaan heitä. Mutta kun vieraat olivat lähteneet, silloin päästi Emilia ”oman itsensä” valloilleen ja sen saivat kokea huonekalut, erittäinkin radiokone.

— Miina! Miina! Miina! Emilia huusi korkealla äänellä, vaikka hiljaisempikin olisi kuulunut seinän takana olevaan keittiöön.

— Tässä olen, tässä.

Miina ilmestyi ovelle ja tuijotti hämmästynein silmin vuoroin emäntäänsä, vuoroin raajarikkoisia huonekaluja.

— Miina laittaa herätyskellon soimaan! Heti! Heti! Heti! Kuuleeko Miina? Onko Miina kuuro?

— Ku-kuulen. Mutta mitä varten sitä kelloa nyt heti soitetaan?

— Viisasteleeko Miina? Miina saa lähteä heti talosta, ellei Miina opi. . . . Minä tarkoitin, että Miina asettaa herätyskellon soimaan kello viideksi aamulla.

— Lähtekös rouva kalastamaan, kun niin varhain. . . .

— Vaiti! Junalle, aamujunalle!

Voimme huoletta vetää hämyisen verhon loppuil-
lan tapahtumien ylitse.

KUUDES LUKU

Nyt oli aamu ja Espiksen puissa visersivät kaupunkilinnut, orava vilisteli Hesperian puiston käytävillä kuin kotonaan ja raitiovaunujen jyrinä herätteli nukkuvia helsinkiläisiä unestaan päivän töihin.

Vihtori oli halunnut illalla lähteä 'jatkolle' eräitten kesäleskituttaviensa luokse. Mutta Hiltunen oli väsynyt, joten hän sai avaimet voidakseen mennä Rantanon asunnossa olevaan huoneeseensa nukkumaan.

Hiltunen oli tuollainen hyvänahkainen asianajaja, joka oli harmaantunut kaukaisessa maaseutukaupungissa. Hän oli kohtuuden mies, eikä hän ollut ryhtynyt kilpailemaan tänäkään iltana kaimansa ryypytaituruuden kanssa. Käveltyään Traviatasta asuntoon, hän tunsu piristyneensä ja istunnon jäljet olivat haihtuneet, kun hän riisuutui sinisessä huoneessa.

Mutta ennen maatapanoaan hän kaivoi matkalaukustaan valokuvan, joka esitti miellyttävän näköistä, keski-ikä yllättä naista. Hän ihaili kuvaa ja käänsi sen ympäri, lukeakseen ties miten monennen keran pikku runoa, jonka "Oma Augustasi" oli omista-

nut ”Rakkaalle Vihtorilleni”.

Aamulla hän heräsi maitoastioitten räminään, joka kuului samassa talossa olevan maitokaupan kohdalta. Lähtiessään asemalle morsiantaan vastaan Hiltunen poikkesi kurkistamaan kairaansa huoneeseen. Mutta ystävä ei ollut saapunut vieläkään kotiin. Hiltunen ymmärsi. — Hm, ne kesälesket, — hän hymähti itsekseen.

He ajoivat autolla Hiltusen tilapäisasuntoon. Augusta puheli hiljaisella kujertavalla äänellä, hänen olemuksensa toi mieleen kyyhkysen. Saattoi uskoa, ettei Hiltusen uusi valittu tulisi olemaan entisen kaltainen, vaan hyvä, hellä nainen.

— Majailen täällä ystäväni, johtaja Rantamon luona, — selitti Hiltunen morsiamelleen avatessaan ulko-ovea. — Hänellä on hiljainen, viihtyisä koti ja onnellinen perhe-elämä. Ja minä toivon, että me . . . Vai mitä, Augusta?

He olivat tulleet eteiseen ja Hiltunen auttoi morsiamen yltä päällystakkia.

— Toivokaamme niin, Vihtori, — sanoi Augusta ja katsoi miestä luottavaisesti suurilla, lempeillä pilvetömän taivaan värisillä silmillään.

He istahtivat hallin pehmustetuille nahkatuoleille. Talossa vallitsi hiiren hiljaisuus, tietenkin koska Emilia oli maalla, isäntä-Vihtori jossakin muualla, Hilikka ja Roopertti Turussa.

— Näinä päivinä saan eropaperit kuntoon, — selitti Hiltunen Augustalle pitäen tätä hellästi käsistä.

— Onko entinen vaimosi jo antanut suostumuksensa? kysyi uusi morsian.

— On. Itsepä hän alinomaa vaikuttikin erosta ja erosta. Hän suorastaan karkoitti minut omasta kodistani.

— Mutta jospa sittenkin tulet vielä kaipaamaan häntä? arveli morsian piirrellen ujostuneena lattiaa kenkänsä kärjellä.

Hiltunen irroitti kätensä Augustan käsistä ja hypähti kiihdyksissään pystyyn.

— Sitä hirviötä, — hän huudahti ja kävellen edestakaisin kuin raivoaan lauhduttaakseen jatkoi: — En ikinä kaipaa häntä enää. Rakkauteni häneen on iäksi kuollut, hän itse tappoi sen. Koko avioliittomme aikana en saanut siunaaman ajaksi rauhaa enkä edes suunvuoroa missään asiassa.

— Lienenkö minä sen parempi, — huokasi Augus-

ta ja risti sormensa kuin rukoillakseen parannusta.

Hiltunen pysähtyi, katsoi pitkään morsiamensa sinisilmiin ja sanoi vakavasti:

— Sinä et voisi olla ilkeä, vaikka tahtoisitkin, rakkaani. Uskon, että tulemme vähintään yhtä onnelliseksi kuin ystäväni Rantamo, jonka Emilia on herttainen kuin kevätaurinko. Niin ystäväni on kertonut. — Olemmehan olleet salakaloissa jo melkein kaksi vuotta, toki tunnen sinut. Ensi viikolla — toivoakseni — saamme julkaista kihlauksemme kaikissa pääkaupungin ja myös Oulun lehdissä.

— Ja radiossa, lisäsi Augusta leikillisesti.

Hiltunen nauroi kuin hyvällekin sukkeluudelle. Rakastavaiset ovat sellaisia, että he itkevät ja nauravat päättömästi — ja siepaten morsiantaan kainaloista hän kohotti tämän jalkeille ja alkoi pyörittää lattialla rallattaen.

Rakkaus tekee vanhatkin nuoriksi, ainakin sisäisesti. Niin ja mikäpä muu kuin rakkaus on ihmisiä kautta aikojen laulattanutkin.

Hiltunen johdatti Augustansa jälleen nahkatuoliin istumaan.

— Lähdemmekin aamiaiselle, — hän ehdotti mor-

siamelleen. — Istupa minuutti, niin käyn katsomassa, joko ystäväni Rantamo on huoneessaan.

— Ole hyvä, Vihtori!

Augusta nyökkäsi ja Hiltunen lähti huoneiston etäisimpään kolkkaan, missä talon isännän oma huone sijaitsi.

Emilia saapui hieman myöhäisemmällä junalla kuin Augusta omalta suunnaltaan. Hän kertasi mielessään Vihtorin sanoja, jotka oli kuullut radiosta, ja käsitteli päivänvarjoaan niin kovakouraisesti, että sen varsi rapsahti poikki. Siitä hän suuttui lisää.

Talon portaikossa hän ei malttanut odottaa hitaasti matelevaa hissiä, vaan syöksyi portaita ylös salamamaisella vauhdilla kuin seitsentoistavuotias urheilutyttö.

Malttamatta edes riisua päällysvaatteitaan hän ryntäsi tuiskahdellen ja avaimia helistellen suoraan halliin.

Emilia pysähtyi yhtäkkiä. Hän näki Augustan.

— Taivas! Täällä on kuin onkin nainen! pääsi häneltä sekavana mutinana, josta vieras ei saanut selvää.

Augusta vastasi Emilian tuijotukseen rauhallisin

katsein, nousi ja kumarsi hieman epäröivästi, sillä hän ei tiennyt, kuka tulija oli.

Emilia ei tervehtinyt. Hänen huulensa liikkuvat ensin jonkin aikaa kuin sanoja tapailten, kunnes hän sai änkytetyksi:

— Mi-mitä tekemistä teillä on tä-täällä?

Augusta katsoi ihmettelevästi kysyjään, joka ei noudattanut minkäänlaista vieraskoreutta. Mutta hyväluontoisuudessaan ei Augusta voinut olla antamatta selitystä, joka tosin sujui jäykästi:

— Olen käymässä sulhaseni luona.

— Sulhasenne! huudahti Emilia kimeästi.

— Niin sanoin.

— Täällä? Tässä talossa?

Augusta katsoi yhä ihmettelevämmin kyselijää, joka käyttäytyi hänen mielestään mahdollisimman epähienosti. Mutta Emilia ei jäänyt odottamaan hänen vastaustaan, vaan kiihdyksissään otti askelia suuntaan ja toiseen ikään kuin epäröiden minne päin syöksyisi. Samalla hän mutisi puoliääneen:

— Vihtori, senkin. . ! Minun pitää tavata Vihtori!

Augusta kuuli sanat ja otaksui kysymyksen olevan Hiltusesta, sillä muuta Vihtoria hän ei aavistanut lä-

histöllä olevankaan.

— Mitä? hämmästeli Augusta. — Onko teillä jotakin puhumista Vihtorille?

Emilia kääntyi niin äkkiä, että Augusta hätkähti ja peräytyi hieman tuolinsa selkänjojaa vasten.

— Vihtorille! matki talon valtiatar kuin ihmetellen, että toinen saattoi lausua tuon niin tutunomaisesti, jopa omistavansävyisesti. Ja hän lisäsi purevan ivallisesti:

— Mahdatte olla hyvinkin läheinen ystävä Vihtorille?

— Totta kai! Hän juuri on sulhaseni!

Emilian silmät olivat ammollaan kuin huuhkajan silmät.

— Ihminen, mitä te puhutte? hän huusi koleasti.

Augusta vastasi rohkeasti Emilian tuijotukseen.

— Selvää totuutta, — hän sanoi. — Ensi viikolla julkaisemme kihlauksemme aivan virallisesti. Olemmekin olleet salakihloissa liki kaksi vuotta.

— Jo kaksi vuotta! Eikä minulla ole ollut aavistusakaan tästä salakähmäisestä suhteesta!

— Salakähmäisyys loppuu näinä päivinä, — selitti Augusta tynnosti. — Vihtori puuhaa juuri eropaperei-

ta. . . .

— Ero. . . ?

— Niin. Ja sitten Vihtori ja minä menemme naimisiin.

Emilia seisoi jähmettyneenä parin hengenvedon ajan ja hänen kasvonsa olivat tummanpunaiset. Hän suoristautui ryhdikkääksi kuin ruhtinatar ja lausui kolkon juhlallisesti:

— Nainen! Tietäkää, että Vihtori on minun mieheni!

Nyt Augusta oli ymmärtävinään koko jutun. Hiltusen kuvaus entisestä vaimostaan ei ollut vielä unohtunut hänen, Augustan, mielestä. Hän tiesi, että Vihtori Hiltunen oli hyväluontoinen, siivo mies, ja tuo nainen vaikutti valtiatar-eleiseen ja töykeine puheta-poineen vastustusta herättävältä. Niinpä hän päätti sulhasensa puolesta sanoa suorat sanat tuolle naiselle, joka oli tehnyt miehensä onnettomaksi. Hän katsoi Emiliaa suoraan silmiin ja sanoi:

— Vai niin, tekö olette se syöjätär, joka kiusaatte Vihtoria kaiken avioliittonne ajan! Kyllä kai tiedätte, ettei hän ole tuntenut itseään onnelliseksi teidän rinnallanne?

— En ole tiennyt! Vihtori ei ole koskaan ilmaissut minulle eroaikomuksistaan.

— Jaa, te ette ole antanut hänelle koskaan suunvuoroa.

Emilia kurotti kätensä kattoa kohti ja mutisi puollittain itsekseen:

— Minä hellä, siveä, ja lempeä vaimo en koskaan aavistanut tätä kavalaan petosta!

— Mitä petosta? ihmetteli Augusta. — Itsehän olet suorastaan pakottanut hänet eroon.

— Onko Vihtori sanonut niin?

— On. Hän on kertonut minulle kaikki. Ja nähtyäni teidät minun täytyy tunnustaa, että hänen kuvauksensa teistä on enemmän kuin satuttava.

Emilia teki äkillisen syöksähtävän liikkeen vierasta naista kohti, mutta tämä vetäytyi varmuudeksi tuolin suojaan.

— Missä on Vihtori, missä? hän tiukkasi naiselta, mutta kun ei saanut vastausta, hän lähti Vihtoria huudellen ja ovia aukoen etsimään syntipukkia. Jos hän olisi sattunut Hiltusta vastaan, olisi erehdys selvinnyt nopeasti. Mutta Emilian kadottua konttorin puolelle ilmestyi Hiltunen toiselta suunnalta halliin.

— Huusiko täällä joku minua? hän kysyi morsiameltaan.

Augusta kiirehti vetämään häntä kädestä ulko-ovelle, hätääntyneesti selittäen:

— Tule, joudu ulos! Sinun entinen vaimosi on tullut tänne ja repii silmät päästäsi, jos tapaa sinut!

— Miten ihmeessä se kiusanhenki on tänne osunut? kummasteli Hiltunen. Hän aikoi viivyttäytyä puhuakseen entisen ”vaimonsa” kanssa, mutta Augusta ei sallinut hänen jäädä.

— Hän saattaa vaikka murhata sinut, — pelkäsi morsian ja ottaen päällystakkinsa harteilleen veti Hiltusen mukanaan ulos.

Emilia, syöksyi kuin raivotar huoneesta toiseen, mutta yhtäkään elävää olentoa hän ei tavannut. Hän ihmetteli, missä mahtoi olla Hokkanenkin. Tähän aikaan hänen piti jo puuhata konttorissa. Tietysti mies hoiti työnsä leväperäisesti, koska talossa ei ollut silmälläpitäjää. Ja missä Hilkkakin oli? Näihin aikoihin hän tavallisesti vielä nukkui huoneessaan, mutta nyt oli huone tyhjä. Emilia totesi, ettei vuoteessa oltu nukkuttu laisinkaan viime yönä.

Vihtorin huoneessa Emiliaa kohtasi uusi yllätys.

Pöydällä oli suurikokoinen naisen, vieraan naisen valokuva. Emilia sieppasi sen ja totesi, että kuva oli samasta naisesta, joka äsken sanoi olevansa Vihtorin uusi morsian.

Kuvan takana oli kirjoitus:

Rakkaalle Vihtorilleni:

Mun kuvaani, mä tiedän sen,
sä aamuin illoin suutelet.

Tokhan sen,
mä tietänen,
kun samat meill' on tuntehet.

Angustasi.

Emilian tämänhetkinen mielentila oli vähintään sekava ja sen seurauksena oli valokuva lattialla pieninä silppuina.

Oikeastaan Emilia oli ansainnut nämä koettelemukset, sillä kohtalo tahtoi hietaan ojentaa itsevaltaista Emiliaa. Emilia oli tyttären, Hilkan, tulevaisuutta piirustellessaan pitänyt itsestään selvänä, että tämä menisi naimisiin äidin määräämän miehen kanssa. Ja mies tulisi olemaan vähintään eversti tai siviilimiehistä joku hienoston muotilääkäri tai korkeampi

virastopäällikkö.

Siksipä Emiliaa kohtasi halvauttava yllätys, kun sähkösanomalähetti toi Vihtori Rantatalolle osoitetun sähkeen, joka kuului:

”Onnittele meitä isä olemme kihloissa hilka ja robert turku”

SEITSEMÄS LUKU

Hilkka ja Roopertti olivat ajaneet Turkuun.

Hilkka nukkui yönsä Turussa asuvan tätinsä siipien suojassa, mutta Roopertti otti huoneen hotellista.

Aamulla Roopertti sai suoritetuksi asian, jota varten hänet oli lähetetty matkalle. Sitten hän ajoi vauunun Hilkan tädin asunnon eteen hakeakseen isäntäväkensä tyttären kotimatkalle. Mutta Hilkka, äkkiotoinen ja omavaltainen neito, päätti tehdä ratkaisun heidän kahden nuoren lemmen asiassa. Ja niin kävi, että kun he menivät Hamburger Pörssiin aamiaiselle, oli se samalla heidän kihlajaisateriansa.

Molempien nimettömissä kiilteli kultasormus. Syödessään alkupaloja, he unohtuivat hypistelemään sormuksiaan ja ihastelemaan niitten kimallusta.

— Ai ai, miten kivaa on olla kihloissa! riemuitsi Hilkka, joka tuskin oli mietiskellyt ottamansa askeleen vakavuutta. — Minua aivan naurattaa ajatellessani, mätä äiti tulee sanomaan tästä!

Roopertin korvanlehdet hehkuivat punaisina, osak-

si rakastumisesta ja kihlautumisen ilosta, mutta myös jonkinlaisesta huonon omantunnon aiheuttamasta pelästyksestä:

— Varjelkoon minua vielä nauramasta, — hän sanoi. — Entä isäsi, jolle joudumme ensiksi tekemään selkoa tästä toimenpiteestä?

— Oh, ei isästä ole väliä, — huitaisi Hilikka suruttomasti. — Mutta äitiä varten on keksittävä jonkinlainen meriselitys.

— Tässä tapauksessa autoselitys.

— Onneksi meillä on aikaa, — lohduttauu nuori morsian optimistisesti. — En menekään äidin luomaalle, ja hän taas palaa kotiin vasta kuukauden päästä.

— Ja räjähtää kuin myöhästynyt maanjäristys!

— Antaa räjähtää, se virkistää hänen hermojaan.

Tarjoilija toi paistettua lahnaa pääruuaksi. Ruotoisen kalan syöminen vaati niin paljon huomiota osakseen, että keskustelussa syntyi hetkeksi tauko.

Kun kala oli syöty, pyyhki Roopertti suutaan lautasliinaan ja esitti kysymyksen, joka näytti painaneen hänen mieltään:

— Mutta mitä raina sanon ensiksi isällesi. Täs-

tä. . . .

— Et mitään erikoista, — epäsi tyttö. — Olen jo ilmoittanut hänelle sähkeellä tämän ihastuttavan perheutisen.

— Varjelkoon! Hän on mahtanut tulla ilosta hulluksi, — lasketti Rooperti silmät pyöreinä.

— Sitä hän oli jo eilen, kun äiti lähti.

— Siitä ilosta hän selviää pian ja vaatii minulta tilityksen kaikesta.

— Ei isä selviä ennen kuin äiti tulee kotiin. Sitä paitsi: Mitä me minun vanhemmistani välitämme. Mehän perustamme oman kodin.

Vasta kihlautunut nuori konttoriapulainen vaipui mietteisiin. Hän hypisteli sormiaan kuin olisi suorittanut vaikeata päässä laskua. Hän katsahti neuvottomana tyttöön, avasi jo suunsa kuin jotakin sanoakseen, mutta vaikenä kumminkin.

Hilkka huomasi sulhonsa epäröinnin ja tiedusti pilailleen:

— Niin, Rob, miksi auot suutasi kuin kala etkä puhu? Kysymys on meidän omasta kodistamme. Perustamme sen heti.

— Mutta — rahat?! tokaisi viimein nuorimies, joka

ei ikänään ollut säästellyt varoja.

Hilkka ei ollut koskaan kärsinyt rahanpuutetta eikä voinut ymmärtää, että sellaista saattoi olla olemassaakaan. Vanhempiensa kotona hänellä oli ollut kaikkea yllin kyllin, eikä hän edes kunnolla käsittänyt, että rahaa oli hankittava. Sitähän sai isän lompakosta, milloin tarvittiin. Niinpä tämä hemmoteltu perijätär suhtautui huolettomasti rahakysymykseen:

— Oo, mehän tarvitsemme niin mitättömään vähän, — arveli hän. — Meillä on rakkautemme, ja se on arvokkaampi maallista rahaa ja omaisuutta. Eikö niin, Rob?

— Niin, rakkaani, — myönsi nuori mies ja hypisteli sekavassa mielentilassa ollen sanomalehteä, jonka oli saanut naapuripöydästä.

Hilkka jatkoi haaveilevana:

— Me laitamme pienen pikkuruisen kodin, jossa vietämme onnenhetkiä, me kahden vain. Ensi aluksi tarvitsemme ainoastaan — odotahan — ehkä vain pari kolme huonetta . . .

— Pari kolme huonetta! äännähti Roopertti sanomalehtensä takaa kuoleutuvalla äänellä.

Hän totesi, ettei nuori morsian ollut ensinkään

”kärryillä” nykyisen asuntopulan ja muun elämänvaikeuden suhteen.

Mutta Hilikka ei edes huomannut sulhonsa äänen paljon puhuvaa väritystä, vaan haaveili edelleen:

— Niin, ja keittiö lisäksi, Ah, en ollut muistaakaan: Pari boksia täytyy olla vieraidenkin varalle. oo, ja palvelijoita varten myös muutama. . . .

— Palvelijoita varten?

— Totta kai! Eihän heitä voida pitää ulkona. Mutta ison eteishallin me vielä tarvitsemme, sellaisen, jossa voi pitää tanssiaisia. Me kutsumme sitten vieraita. . . .

Rooperti ei voinut olla huudahtamatta kesken kaiken:

— Mutta rakas ystävä, minähän olen vain konttoriapulainen enkä. . . .

— Ole huoletta! Kyllä minä osaan järjestää. Niin, Rob, minulla tulee olemaan raskasta järjestäessäni tämän kaiken kuntoon ja sinä pääset helpommalla. Olen aina kuullutkin, että rouvat rasittuvat enemmän talouspuuhissaan, ja nyt vasta joudun kokemaan sen itse. Tietysti minun tehtäväkseni jää huonekaluston suunnittelu — tosin voin ottaa sisustusarkkitehdin avukseni, mutta. . . .

Hilkan pysähtyessä vetämään henkeä luettelointinsa välillä sai sulhanen virkatuksi:

— Kuinka monta huonetta me siis yhteensä — sinun mielestäsi tarvitsemme?

Hilkka laski sormillaan:

— Yksi, kaksi, kolme — hm, vähintään seitsemän.

Roopertti haukkoi ilmaa kuin maalle vedetty lahna.

— Mutta vuokralautakunta ei anna meille puoltakaan. Pitäisi olla viisi lasta, että saisimme seitsemän huonetta.

— Viisi?

— Vähintään.

— Me hankimme — tietysti, — arveli Hilkka optimistisesti.

— Kuluu vuosia ennen kuin summa on täysi.

Hilkka liikehti mietteissään. Hän suoritti päässä-laskua, punamaalia tiukkuvat huulet äänettömästi lukusanoja muodostellen. Vihdoin hän löi käsiään riemukkaasti vastakkain ja iski kuin valtin pöytään.

— Vuosi riittää! Muistat kai Dionnen viitokset?

— Että mitä?

— Viitokset, minä sanoin! Olemmeko me huonom-

pia kuin. . . . ?

Poika vaipui nyt vuorostaan miettimään. Hänenkin huulensa liikkuivat äänettömästi. Viimein hän sanoi raukeasti:

— Mutta Hilikka! Minunko tuloillani pitäisi huolta ne viitokset ja lukaalit?

— Juu. Mieshän maksaa laskut!

— Tiedätkö, miten paljon minulla on palkkaa isäsi konttorissa? kähisi sulho väännellen kasvojaan kuin lemmentuskissa kiemurteleva Othello.

— Tietenkin naurettavan vähän.

— Vähän yli tuhat markkaa kuussa.

Hilikka ei voinut olla nauramatta. Hän ei koskaan ollut tullut ajatelleeksikaan palkkaetuja. Hän oli enemmän pannut merkille nuoren miehen conga- ja jitterbugkykyjä, hänen tuuhean tukkansa ja miellyttävät kasvonsa. Sitä paitsi Rob oli hupaisa seuramies, vaikkakin hän tällä kertaa vaikuttikin hermostuneelta.

Mutta toista tuhatta markkaa kuussa!

Mitä se oli tänä mustan pörssin ja hintaruuvien kirstymisen aikana? Nyt Hilikkakin sen hoksasi. Hän pysähtyi miettimään ja hän teki ajatuksissaan laskel-

mia, pudistaen välillä kaunista päätään kuin pyyhkäisisi jonkin laskun mitättömänä ylitse.

Mutta yhtäkkiä hän oli keksivinänsä jotakin erinomaista ja huudahti ihastuen:

— Mutta Rob, isähän erottaa sinut toimestasi heti tämän jälkeen!

— Ja sitten?

— Hankit itsellesi paremmin palkatun toimen.

— Tänä aikana!

— Niin, nythän on sopiva aika, koska pian menemme naimisiin.

Roopertti katsoi morsiamensa raukenevin silmin ja selitti:

— Hyväpalkkaisia toimia ei ole olemassakaan. Ei ainakaan minun alallani.

— Niinkö?! ihmetteli kiinteistövälittäjän tytär, joka hyvin vähän tunsu palkkalaisten ja varattomien elämää.

— Niin.

Hilkka nojasi pöytään kyynärpäillään ja leuka käsien välissä antautui kerran elämässään syvälliseen mietiskelyyn. Se oli raskasta tehtävää tottumattomille aivoille.

— Hurraa, eläköön äly! hän puhkesi yhtäkkiä riemuitsemaan. — Minä olen keksinyt hienon idean. Ajatella, ettet sinä, Rob, ole huomannut sitä!

Rooperti kohotti painuneen päänsä sanomalehden takaa ja hänen ilmeessään oli toiveikkuutta.

— Mitä olet keksinyt sitten? hän kysyi.

— Kuule, sinä voit aloittaa oman liikkeen ja ruveta ansaitsemaan satumaisia summia.

Toivon kajastus nuoren miehen silmissä sammui.

— Liikkeen, liikkeen! Hyvä ystävä, näihin aikoihin lopetellaan vanhojakin liikkeitä. Voi sentään, miten ymmärtäväinen pikku rouva sinusta tuleekaan!

Hilkka ei huomannut sala-ivaa sulhon huomautuksessa, vaan otti kaiken imarteluksi.

— Niin, eikö tulekin! hän sanoi. — Saat nähdä, Rob, että osaan vallita tulevassa kodissamme paremmin kuin äiti. Hän onkin jo niin vanhanaikaisen hölläkätinen.

Rooperti kohautti sataa olkapäitään ja kiinnitti katseensa lehteen.

— Niin, rakkaani, — hän mutisi kuin keskustelusta luopuneena.

Hilkka heitti häneen narkästyneen silmäyksen.

Mies ei näyttänyt pitävän tärkeänä kuunnella enempää hänen mielipiteitään.

— Mehän istuimme tässä kuin ikäloppu pariskunta. Mies lukee sanomalehtiä sensijaan, että lukisi vaimonsa silmistä hänen toivomuksiaan.

— Niin, rakkaani, — mutisi Rooperti väsyneesti kuin huomaamattaan, ollen kokonaan kiintynyt lukemiseensa.

— Niin rakkaani, niin rakkaani, — kertasi Hilikka kiivaasti.

Ja äkkiä hän kavahti pystyyn, sieppasi lehden nuoren miehen silmäin edestä ja sanoi miltei suuttuneena:

— Minä otan sinulta pois tämän lehden! Minä itse luen sinulle päivänpolitiikkaa ja tärkeimpiä uutisia.

Hilikka luki ääneen ilmoituksia. ”Kuka vaihtaa viljalajumpperin sakariiniin?” — ”On läskiä ja hunajaa, tahdon lapikkaat ja sähkösilitysraudan”. — ”Sitä tuntematonta miestä, joka varasti aseman ovella istuvan naisen jalasta mustanauhaiset puukengät, kehoitetaan tuomaan ne samaan paikkaan takaisin.” Ja niin edelleen.

Viimein Hilkan katse osui miljoona-arpajaisten

voittoluetteloon. Hänellä ei ollut arpoja, mutta tiesi, että sulhanen harrasti niitä, ja siksi hän luki ääneen numeron, mille päävoitto oli langennut.

Se oli 3062.

Roopertti oli istunut välinpitämättömänä. Mutta kuultuaan numeron, hän hypähti kohoksi kuin joustimen ponnahtuttamana. Hän sieppasi taskustaan muistikirjan ja selaten sitä melkein huusi Hilkalle.

— Mitä? Mille numerolle, mille?

— Kolme noll' kuus' kaks'!

— Näytä! Anna minä katson omin silmin, en usko muuten! Tänne lehti!

Hän sai lehden, tuijotti numeroa, vuoroin taskukirjansa sivua, jossa myös oli numeroita.

— Herrajee! Minun numeroni. Minun!

Hilkan koreat silmät olivat ammollaan hämmästyksestä ja ihastuksesta. Asia oli saanut uuden ihmeellisen käänteen.

Mutta vielä enemmän hän pyöristi silmiään, kun Roopertti aikoi väännellä käsiään, jopa raastaa tukkaansa, voivotellen:

— Oi, minua onnetonta onnenpoikaa! Minä tuhannesti onnellinen ja kymmentuhannesti onneton poi-

kaparka! Olen maailman onnettomin mies.

Hilkka lähestyi nuorta miestä hätääntyneenä.

— Mikä sinulle tuli, Rob? Mikä? Oletko tullut ilosta hulluksi, kuule!

Ja tyttö ravisti tuskaisena vääntelehtivää sulhoaan harteista.

— Minä olen voittanut miljoonan, minä onneton mies.

Hilkka ajatteli, että suuri onnenpotkaus oli todellakin saanut miehen pois tolaltaan. Hän taputti Rooperttia selkään rauhoittavasti ja sanoi:

— Rob, rakkaani! Älä menetä järkeäsi. Eihän tuo summa niin kovin suuri ole. Moni mies on saanut enemmänkin ja pistänyt tyynesti rahat taskuunsa.

— Minä kovan onnen mies, — kähisi Roopertti ja nousi jaloilleen.

— Rauhoitu rakkaani! Lähdemme heti perimään sen miljoonamme.

Roopertti tuijotti hurjistunein silmin eteensä ja mutisi itsekseen epätoivoisesti:

— Mitä minä teen, mitä minä teen?

— Silläkö miljoonalla? Kyllä minä tiedän, ole huolletta! Saat nähdä, ettei sinulla ole siitä ensinkään vai-

vaa.

Roopertti vuorostaan tarttui Hilkkää hartioihin ja ravisti häntä tuskaisena ja kähisi:

— Minä en saa sitä miljoonaa, ymmärrätkö? En saa vaikka olen voittanut sen!

— Totta kai, koska sinulla on voitonnumero.

— Siinäpä se! Minulla ei enää ole sitä lippua, kuuletko!

Hilikka irroittautui Roopertista ja tuijottaen tätä epäluuloisesti silmiin sanoi:

— Robert! Sinä olet varmaankin antanut sen jollekulle Margitille tai Jennylle! Ja nyt sellainen hepsankeikka saa periä meidän voittorahamme! Minun miljoonani, jolla olisin ostellut kauniita esineitä pikku kotiimme!

Roopertti tyyntyi sen verran, että pystyi selittämään Hilkkalle, miten lippu oli hukkunut. Hän oli jokin viikko sitten ollut automatkalla — Rantamon välitysliikkeen asioissa — ja sillä tiellä oli lompakko pudonnut. Eikä Roopertti kuolemakseenkaan voinut sanoa, mille seudulle.

— Miksi et pannut ilmoitusta lehtiin ja luvannut löytäjälle suurta palkintoa? kysyi Hilikka melko tui-

kasti.

— En tullut sellaista ajatelleeksikaan, — vastasi Roopertti. — Lompakkoni oli rahasta tyhjä niin kuin tavallisesti loppukuussa. Eikä sisältänyt mitään arvokasta, jonka vuoksi olisi kannattanut hassata ilmoitusmaksuja.

— Miksi ei olisi kannattanut? Lippuhan oli miljoonan arvoinen.

— Kuka peijakas sen silloin olisi aavistanut, — tokaisi kohtalon kolhima nuorukainen puolestaan närstyneenä.

Hilkka pyöritti päätään.

— Ai ai sitä yksinkertaisuutta! Ei sitten rahtuaakaan kaukonäköisyyttä. Ja mies toimii liikealalla. No, sitäkö miljoonaa ei nyt saada millään?

— Ei millään, — uikutti Roopertti. — Jos joku on voittolipun löytänyt, niin hän perii tietysti rahat. Eihän minulla ole todistajia siitä, että juuri minä olisin sen ostanut.

Tytön silmät paloivat harmista ja punastua levisi niihinkin kasvonosiin, jotka ihomaalaus oli jättänyt vaaleiksi.

— Kuinka sinä voit olla niin huolimaton, ettet ota

todistajia mukaasi noin tärkeässä asiassa?

— Kuin arpalipun ostossa! Mekomassakin liikeasiassa!

— Herranen aika! Eikö miljoonavoitto ole tärkeä asia?

Roopertti pyöritti huiskutukkaista päätään epätoivoisena.

— Ai ai, millainen ymmärrys sinullakin on! hän huokasi.

Tämä oli jo hemmotellulle johtajan tyttärelle liikaa. Hän sieppasi äkkiä käsilaukkunsa ja hansikkaansa, otti pari nopeata askelta ulko-ovelle päin, kääntyi ja kivahti:

— Robert! Sinä olet aivan mahdoton. Ensin hukkaat kokonaisen miljoonan huolimattomuudellasi ja sitten rupeat vielä nokittelemaan minulle, kun siitä huomautan. Niin huikentelevaisen miehen kanssa en voi jakaa elämääni enkä suunnitella tulevaisuuttani.

Ja äsken niin simasuisesti livertelevä morsian riisti kultasormuksen nimettömästään ja heitti sen kohti Rooperttia sanoen:

— Tuossa on sormuksesi! Kihlauksemme on purettu.

Hilkka käänsi selkensä onnettomalle sulholle ja poistui nopein askelin.

KAHDEKSAS LUKU

Kun Hiltunen ja Augusta lähtivät pakosalle Rantanon talosta, jäi Hiltuselle se käsitys, että hänen entinen vaimonsa oli todellakin ollut häntä tavoittelemassa. Hän ei tullut edes tiedustelleeksi uudelta morsiameltaan tätä ahdistaneen rouvan tuntomerkkejä. Mitäpä niistä enää, ja eroa puuhaava mies tiesi ne liiankin hyvin — mielestään.

Kun he olivat suurustaneet ravintolassa, halusi Augusta tehdä ostoksia ”ainoastaan naisille”. Hän oli kaino, häveliäs ihminen ja tahtoi sen vuoksi tehdä ostokset yksin. Kihlapari sopi, että he tunnin kuluttua tapaisivat asemalla toisen luokan odotussalissa.

Hiltunen lähti umpimähkään kävelemään Espikselle.

Kappelista kuului iloinen sorina, lautasten, syömäkalujen ja lasien kilinä. Päiväkonsertti ei vielä ollut alkanut. Hiltunen päätti juoda jotakin kylmää helteen vastapainoksi ja astui Kappelin portista sisään.

— Kaimaveikko, hei!

Riemukas ääni tervehti häntä verannalta. Siellä is-

tui Vihtori aamiaistaan lopetellen, punakkana ja hyvinvoipana. Hänellä ei ollut pienintäkään aavistusta niistä mustista pilvistä, joita hänen huoneensa ylle oli noussut uhkaavina ja myrskyä ennustavina. Hän nautti elämästään uskoen vahvasti, että vaimo, Emilia, nautti omalla tahollaan maalaisluonnon sulosta.

Vihtori oli rempseällä, ”heikun keikun vain”-tuulella. Hänen leikkisä mielenlaatunsa esiintyi silloin kukasaan. Silloin hän löysi kaikessa sutkauttelemisen aiheetta, ja pienet harmitkin olivat hänelle silloin samaa kuin pienet hauskuudet.

— Vieläkö aijot jatkaa? kysyi Hiltunen, kohtuuden mies.

— En suinkaan. Tää on vain eilisen kertausharjoitusta.

Hiltunen istui pöytään ja tilasi vichyvettä. Vihtori pisti viimeisiä haarukkapaloja suuhunsa ja kehaisi:

— Ruoka on sellaista penicilliniä, että se parantaa vaikka rikkinäisen kengän.

Hiltunen kertoi ”vaimonsa” käynnistä Rantamon asunnossa.

Vihtori hypähti pystyyn ja vaati, että hänen oli heti päästävä näkemään, millainen vaimo oli pitänyt niin

kunnon miestä kuin Hiltusta pilkkanaan. Hän, Vihtori, aikoi sanoa suorat sanat moiselle klaaralle.

— Miks’ei, — myöntyi Hiltunen. — Sinä voit puhua suusi puhtaaksi, sillä sinä olet jyrävämpi mies kuin minä. Mutta ei ole varmaa, vieläkö vaimoni on huoneistossasi. Sinne hän tosin jäi, kun lähdimme, morsiameni ja minä.

— Minä suomennan hänelle huoneentaulua, minä — kehaisi Vihtori ja löi ylpeästi rintaansa.

Mutta Hiltunen hymähti ymmärtäväisesti ja sanoi:

— Minun entisen vaimoni kanssa ei ole helppoa päästä alkuunkaan, mutta voithan koettaa.

Toverukset lähtivät Kappelista, nousivat autoon ja Vihtori antoi kuljettajalle osoitteen.

— Miehen pitää olla järkähtämätön kuin teräskallio — saneli Vihtori rehevänä hyllytellessään vaunun takaistuimella. Hän tunsu itsensä pelottomaksi ottamaan vastaan vaikka merikäärmeitä, niin hän ajatteli mielessään.

— Mies ei saa peräytyä tuumaakaan, ei tippaakaan — hän jatkoi innostuneena omista sanoistaan. — Miehen pitää ajaa tahtonsa perille viimeistä lopul-

lista tippaa myöten. Lopulliseen voittoon saakka. Ja hänen tulee olla herra ja ylhäisyys talossaan. Sopii-ko?

— Kyllä — myönsi Hiltunen. — Mutta minun vaimoni. . . .

— Äsh, — keskeytti Vihtori — kaikki riippuu siitä miten olet kasvattanut vaimosi. Jos minun klaarani — äsh, tarkoitan Emiliani sekaantuisi asioihin, jotka ovat minun alaani, niin minä sanoisin hänelle näin: Vaimo, vaimo! Sinä, jolle minä annan kunnian niin kuin heikommalle astialle tulee antaa — sinä — ole ymmärtäväinen ja vaikkene, kun minä puhun. Ja silloin vaimoni ymmärtää ja vaikkenee. Minun tarvitsee vain painaa nappia talossani, niin kaikki tottelevat pienintäkin viittaustani.

Vihtori oli erinäisessä mielentilassaan toista kuin tavallisesti. Hän itsekin uskoi nyt omaan sankarillisuutensa ja järeään miehuuteensa.

Kun he joutuivat perille ja Vihtori avasi huoneistonsa ulko-ovea, seisoi Hiltunen hänen selkänsä takana.

— Jos vaimoni on vielä täällä, niin silloin hiukseni eivät ole lujassa, — hän sanoi.

— Ole pelvoton, ystäväni, — rauhoitti Vihtori toveriaan. — Seiso minun selkäni takana turvassa kuin kallionkolossa. Minä vastaan sinunkin puolestasi ja selvitän asian kädenkäänteessä.

Eteisessä molemmat kuuntelivat. Talossa vallitsi hiirenhiljaisuus.

— Ei täällä ketään ole, — totesi Vihtori kurkistettuun joiltakin ovilta huoneisiin. — Istu nyt, veikkonen, yksi punainen minuutti, niin minä teen varmuudeksi tarkastusmatkan tässä lukealissa. Ja sitte järjestän pienet tupsluikkarit, kaimaveikko.

Hiltunen aikoi vastata epäävästi viimeiseen järjestelylupaukseen, mutta Vihtori ennätti kadota sisähuoneisiin.

Vihtori oli jättänyt olkihattunsa pöydälle. Hiltunen kokeili sitä päähänsä ja mietti, ostaisiko itselleen samanlaisen.

Tähän aikaan Emilia nousi hississä Rantamoitten kerrokseen. Hän oli liikkunut ulkona viihdyttelemässä kiihtynyttä mieltään. Hänen omatuntonsa yritti korottaa ääntään ja tehdä välihuomautuksia siitäkin, että hän, Emilia, oli monesti Vihtoria kiusoitellut heidän avioliittonsa aikana. Omatunto kehoitti Emiliaa

muistelemaan näitä, mutta Emilia käski omantunnon pitää pienempää ääntä.

Tultuaan halliin Emilia näki olkihattuisen miehen hiljaa vihellellen istuvan selin nahkatuolissa. — Vihtori, — ajatteli hän, sillä tuollainen hattu oli Vihtorilla kesäisin.

Yhtäkkiä ryöpsähti Emilian sisässä suuttumuksen purkaus, hän syöksyi istujan kimppuun takaapäin aseenaan käsilaukku. Istuja sai joitakin kunnan lyöntejä ennenkuin nousi pystyyn ja kääntyi.

Emilia vetäytyi ulommas miehestä, ja molemmat tuijottivat toisiaan hämmästyneinä.

— Vieras mies, — äännähti Emilia tukahtuneesti.

— Olen Hiltunen, asianajaja — esittelihe vieras, hämillään, tehden hieman kumartavan eleen.

Emilia höristi korviaan.

— Lakimies! Ja millä asioilla?

Hiltunen otaksui, että nainen oli jotenkin päästään vialla. Emilian silmät kipinöivät ja lähestyessään Hiltusta hän näytti olevan valmis tarttumaan tähän uudestaan käsin.

Niinpä Hiltunen häkeltyi ja koetti selittää matkansa tarkoitusta sopertaen:

— Niin tuota — hm — olen, nähkääs, hm, puuhaamassa, avioeroa . . . .

— Avioeroa! Vai on täällä jo lakimiehetkin sitä puuhaamassa, — päivitteli Emilia, joka luuli, että Hiltunen tarkoitti Vihtorin perheasioita. Ja ojentuen kuningatarpituuteensa vieraan edessä hän osoitti ovea ja käski:

— Ulos! Mars, heti! Vai minun miehelleni te olette uutta morsianta puuhaamassa, ja entisestä eroa, hyh!

— Miehellenne? Ettehän te vain ole rouva Rantamo?

— Olen kyllä — ainakin toistaiseksi. Ulos!

Emilia tuuppi miestä ovelle ja tämä koetti vielä selittää:

— Rouva hyvä, nyt tämä on erehdys — kuulkaa nyt, minä . . . .

— Ulos niin kuin olisitte! komensi Emilia ja sysäsi Hiltusen oven ulkopuolelle ja veti sen kiinni ja lukkosi.

Hän riensi aukomaan huoneitten ovia löytääkseen itse pääsyyllisen vihdoin käsiinsä.

Vihtori oli toimistuhuoneessaan sekoittamassa pienen ”varpusen” vetoiseen taskumattiin omaa keksi-

määnsä cocktailia.

— Varpunen pienoinen tralalalaa, — hyräili Vihtori pudistellessaan mattia ja hänen punakat kasvonsa loistivat ilomieltä.

Yhtäkkiä ovi avautui ja kynnykselle ilmestyi Emilia.

Vihtori piilotti salamannopeasti taskumatin selkensä taakse ja jäykistyi paikoilleen. — Huh, näenkö minä pahaa unta — hän ajatteli. Mutta Emilialle hän kiirehti sanomaan makeasti hymyillen:

— Oletko sinä jo saapunut kotiin, rakkaani?

— Olen, — vastasi synkkäilmeinen rouva ja tuijotti hetkisen mieheensä kuin tuomion hengetär. Suoristautuen majesteetilliseen asentoon hän saneli hitaasti haudankolealla äänellä:

— Rikollinen, astu tuomarisi eteen!

Vihtori ei jaksanut ymmärtää moista juhlallisuutta — mistäpä hän olisi tiennytkään Emilian motiiveja. Hän otaksui, että perheen valtiatar oli saanut jotenkin tietää hänen pienestä, eilisestä iltaistunnostaan. — Viattomasta istunnosta, — ajatteli Vihtori, tuntien katkeruuttakin siitä, että hänen vähäinen iloittelunsa otettiin noin juhlallisen raskaalta kannalta.

— Olen jo ikävöinytkin sinua, Emilia kultaseni —
yritti Vihtori mielistellä muistaen, että sellainen oli
ennenkin lepyttänyt talon herrattaren.

Mutta Emilian huulille ei ilmestynyt anteeksiantavaa mielistynyttä hymyä niinkuin joskus ennen. Hän puhui kuin puutorvesta.

— Turhaa sinun on teeskennellä ja peitellä mitään. Minä tiedän jo kaikki aikeesesi ja näen sinun lävitsesi!

Kylläpä hän on tullut tarkkanäköiseksi, — ajatteli Vihtori luullessaan, että rouva oli saanut näkyviinsä hänen taskumattinsa.

Hän suipisti huulensa kuin lempilapselle puhuttaessa ja sanoi:

— Kultaseni, älähän nyt noin juhlallisesti tuomitse pienestä, viattomasta huvittelusta.

— Viattomasta! Tiedän jo, mitä peliä olet pitänyt minun selkäni takana. Tunnusta suoraan, että olet aikonut ottaa. . . .

— Yhden vain, — kiirehti Vihtori tunnustamaan keskeyttäen rouvan syytöksen. — Yhden ainoan.

Emilian juhlallinen ilme muuttui äärimmäisen ihmetteleväksi, osaksi siitä syystä, että Vihtori noin

odottamatta ”tunnusti” niin kuin Emilia uskoi, ottavansa uuden morsiamen, ja toiseksi siitä, että Vihtori sanoi ”yhden vain” aivan kuin olisi pitänyt muhamettilaista lukumäärää mahdollisena.

Vihtori tulkitsi rouvansa ilmeen epäilyksen osoitukseksi ja ehättäytyi myöntämään:

— Niin — tai korkeintaan kaksi!

Emilian tämän hetkistä ilmettä ei voida kuvata sanoilla. Hänestä olisi pitänyt ottaa valokuva, mutta koska se jäi tekemättä, on meidän muovattava hänen epämääräinen sieluntilansa mielikuvittelun värein.

— Korkeintaan kaksi! hän huusi kimeästi, unohtaen juhlallisuutensa kerta kaikkiaan. — Mitä minun pitää kuuleman tässä luterilaisessa maassa! Ehkä sinä ottaisit kolme, neljäkin?

— Älähän nyt kiivastu kultaseni, — sanoi Vihtori nöyrtyneenä ja uskoen melkein itsekin, että kaksi ryyppyä oli kuolemansynti, koska Emilia noin pauhasi. Hän livautti salavihkaa selän takana kädessään pitämänsä taskumatin housuntaskuun. Mutta varmuudeksi hän koetti vielä selittää:

— Katsohan, minä otankin lääkärin määräykses-

tä.

— Lääkärin määräyksestä! kiljahti Emilia korkeimmalla sopraanollaan.

— Niin, kultaseni. . . .

— Vai kultaseni! Nyt minä revin silmät päästäsi! Vihtori pakeni ympäri hallia, Emilia hosuen perässä.

Sivullinen olisi ihmetelty elähtäneen miehen ketteryyttä. Hän hyppeli tuolien yli, hyppäsi pöydälle ja loikkasi melkein tiikerihypyillä korkean kapin päälle. Kun Emilia otti tuolin ja yritti pudotella Vihtoria lattialle, heilutti tämä kaappia kuin sirkuksen tasapainotaiteilija ja uhkasi kaataa koko rykelmän Emiliaa kohti.

Vihdoin Emillia väsyi ja pudottautui läähättäen nahkatuoliin levähtämään.

— Tee minun puolestani vaikka haaremi tästä talosta, — hän puhisi. — Mutta käsittämätöntä minusta on, kuinka sinä voit olla ihastunut siihen harakkaan!

Vihtori oli hetkisen ymmällä. Mistä harakasta oli kysymys? Yhtäkkiä hän oli hoksaavinaan. Takataskuun läpsäyttäen sormenpäillään hän selitti — tarkoittaen tietenkin taskumattia.

— Eihän sitä kukaan sano harakaksi! Varpuseksi

kyllä — ennen vanhaan. Niin, ja motti, nilkki, nallikka . . . .

— Miten merkillisiä nimiä sinä keksit sydämesi valtiattarelle?

— Valtiattarelle! Itsehän noita keksit — merkillisiä nimityksiä.

Mutta virkistynyt Emilia syöksähti jälleen pystyyn ja esti miehen pakenemisen. Hän muisti uuden asian.

— Entä — missä on tyttäreemme Hilikka? hän tuis-
kahti. — Kuulitko, Siniparta?

— No no, on tämä nyt kolmannen asteen keskustelua! Tallessa kai tyttö on, ei suinkaan hän missä . . . .

— Niin, missä hän on? Missä? Vastaa! Selitä!

— Ehkä hän on mennyt ulos — ostamaan tupakkaa, niin, tai sääriväriä . . . .

— Ole pöpisemättä! Sinä toimitit hänet Turkuun yhdessä sen konttorilurjuksen kanssa!

Mistä ihmeestä hän tuonkin on saanut selville? ihmetteli Vihtori mielessään, sillä hän ei tiennyt mitään kihlaparin lähettämästä sähkeestä. Emilia olikin silponut sen heti luettuaan palasiksi.

— Noh, jos he ovat menneet Turkuun, niin tietysti he tulevat myös Turusta pois, — tolkutti sankarimme

kykenemättä keksimään parempaa.

— Niinkö? Sinusta on siis yhdentekevää, vaikka joutuisit maksamaan köyhäinhoitokustannuksia tyttäresi puolesta.

Vihtorin silmät pyöristyivät.

— Miten niin, köyhäin . . ?

— Kyllä kai tiedät, että Hilikka on kihlautunut sen tyhjätaskuisen Hokkasen kanssa.

Nyt talon herralta pääsi sihahtava vihellys.

— — —

— Jopa meni asia toisensa jälkeen lättänäksi — hän mutisi itsekseen.

Emilia puhalteli äskeitä väsymystään ja Vihtori yritti käyttää tilaisuutta ja putkahtaa hänen ohitsensa.

Emilia käveli tuittuisena puhisten edestakaisin ja Vihtori teki samoin. Hilikka oli heidän ainoa tyttärensä ja nyt oli heidän yhteinen asiansa vaarassa. Emilia ja Vihtori olivat niin kuin muutkin vanhemmat maailmassa, he olisivat toivoneet Hilikalle mahdikkaampaa sulhoa. Ja Hilikka, sievän omaisuuden perijätär, olisi ollut hyvinkin haluttu miniä muihin samanhenkisiin perheisiin.

Kävelyn keskeytti ulko-oven avautuminen.
Kuului keveitä askelia ja Hilikka astui halliin.

YHDEKSÄS LUKU

Liitot ne ennen tehtiin niin,
että vuosia yhdessä riiputtiin.
Erojakin tehtiin harvasti,
liitot ne kestivät varmasti.
Niin oli ennen, entäs nyt?
Sitä minä olen tässä miettinyt.
(Vanhasta laulusta.)

— Kas, sinä olet jo tullut maalta, äiti!

Hilkka näin sanoi jouduttuaan halliin, missä Emilia ja Vihtori istuivat äskeisestä metakasta suorastaan niin väsyneinä, etteivät enää jaksaneet kiistellä.

— Ja sinä ensimmäiseltä kerjuumatkaltasi! tokaisi suoranuottinen äiti koruttomasti. — No, mihin olet jättänyt äveriään sulhosi?

— Minulla ei ole enää sulhasta. Erosimme.

— Nykyaikainen ennätys: avioero ennen häitä, —
sutkautti Vihtori.

Emilia heitti mieheensä hyleksivän katseen.

— Ole vaiti! Ja sinä, Hilkka, kerrot minulle kaikki!

Hilkka istahti takan edessä olevalle pehmustetulle jakkaralle ja sanoi lyhyesti:

— Ei siinä ole mitään kertomista. Olen purkanut kihlaukseni ja sillä hyvä!

— Viisaasti tehty, vaikka viime tingassa, — pisti taas Vihtori jutun jatkoksi.

Mutta Emilia huitaisi hänelle kädellään kuin pois-pyyhkäisten hänet koko sukuluettelosta ja kivahti:

— Älä sekaannu meidän perheasioihimme!

Ja kääntyi jälleen heruttelevasti tyttären puoleen.

— Niin, ja miksi ymmärsit menetellä niin järkevästi?

— Roopert on aivan mahdoton ja tyhmä kuin saapas, — luetteli Hilkka ja otti käsilaukustaan hajuvesituoksuisen nenäliinan, jolla hän peitti silmänsä ja alkoi vihdoinkin nyyhkyttää.

— Nytkö vasta senkin huomaat! ihmetteli Vihtori isä puolestaan.

Saatuaan Emilialta varoittavan silmäyksen Vihtori vaikenä, ja Hilkka sai jatkaa selontekoaan:

— Ajatelkaa toki, että Robert on kevytmielisyydessään hukannut miljoonan. Ainoat rahamme jotka olisimme niin kipeästi tarvinneet perustaessamme —

hm — yhteistä. . . .

— Velkataloutta, — auttoi kärkeväkielinen isä.

— Niin, miljoonan hän hukkasi, — itketteli tytär.

— Ohhoh, semmoisen dollarikuninkaan pitäisi käsitellä miljooniaan nuukemmasti, — päivitteli Vihtori ja iski Emilialle silmää.

Mutta Emilia heitti niskaansa ylpeästi, välittämättä minkäänlaisesta silmäniskusovittelusta. Mutta tyttärtä hän riensi hoivaamaan luullen tämän olevan joko päästään vialla tai muuten sairastuneen.

— Tule, Hilikka, vuoteeseesi, — hän sanoi auttaen tyttärtä seisoalleen. — Tule, niin laitan kylmän kääreen päähäsi, olet varmaankin kuumeessa.

Emilia talutti Hilkan hallista, ja Vihtori huusi jälkeen:

— On viisainta, että laitat kylmän kääreen omaankin päähäsi!

Vihtori veti syvään henkeä. Hän tiesi, ettei juttu voinut päättyä näin rauhallisesti, vaan Emilia vielä tulisi ripittämään häntä. Emilian katseessa oli jotakin, mikä merkitsi, ettei näytelmä vielä ollut päättynyt, vaan jotakin loppuselvittelyn tapaista oli tiedossa.

Vihtori avasi kadunpuoleisen ikkunan saadakseen raitista ilmaa. Ymmärrettävästä syystä oli huoneilma käynyt hänelle liian kuumaksi.

Hän näki Hiltusen kävelevän edestakaisin Augustan rinnallaan. He katselivat Rantamon ikkunoihin päin ja todennäköisesti neuvottelivat, olisiko tuleva Rantamoitten asuntoon vai eikö.

Hiltunen näki Vihtorin ikkunassa ja viittoi hänelle. Vihtori heilutti kättään merkiksi, että oli huomannut viittiloimisen.

Hiltunen puhui jotakin morsiamelleen ja aikoi lähteä. Morsian näytti hieman epäröivän ja pidättävän häntä, jopa vetäen takinhihasta. Sitten Hiltunen selitti jotakin ja morsian päästi hänet lähtemään, jätten itse kadulle jatkamaan edestakaisin kävelyä.

— Vieläkö täällä äskeinen sotatila jatkuu? kysyi Hiltunen päästyään ystävänsä luo.

— Ainakin täällä vallitsee todennäköinen sää. Mutta minne sinä äsken hävisit?

— Oli pakko hävitä, kun hävitettiin, — selitti Hiltunen. — Hyvä, että sinä itse olet nyt läsnä, muuten en nyt uskaltaisi pistää nokkaani tähän taloon.

— Luota minuun vain, ystäväni, — sanoi Vihtori

virnistäen merkitsevästi. Hän vilkaisi hieman arastellen vasemmalle, käytävään vievälle ovelle, mistä talon todellinen valtijat saatto milloin tahansa ilmestyä ”höökimään”.

— Minun piti tulla selittämään rouvallesi, että hän on erehtynyt yhdessä suhteessa. . .

— Monessakin — paransi talon herra ja viittasi kaimaansa istumaan.

Hiltunen istuutui varovasti kuin olisi pitänyt tuolla satimena, mihin häntä yritettiin houkutella.

— Niin, rouvasi oli minulle vihainen, enkä ymmärrä, mistä syystä — päivitteli vieras. — Kun yritin selittää hänelle, hosui hän minut suinpäin ovesta porraskäytävään. Mutta nyt, kun sinä olet pitämässä jöötä, saanen kai rauhassa tehdä väärinkäsityksistä selvän, jos rouvasi tulee. Sanoithan olevasi herra talossa ja painavasi nappia jolloin sinua totellaan. . . .

Vihtori röyhisti rintaansa tätä puhetta kuullessaan. Mutta samassa avautui käytävän ovi ja Emilia ilmestyi synkeässä hahmossaan halliin.

Vihtori kutistui ikäänkuin matalammaksi ja hänen kohotettu rintansa laskeutui kuin kameeli hirmumyrskyn lähestyessä.

— Te! Joko te taas olette täällä! huudahti Emilia Hiltuselle. — Ulos! Niin kuin jo olisitte! Senkin perhe-elämän separaattori.

Hiltunen ponnahti tuoliltaan Emilian lähestyessä uhkaavana ja vetäytyi pöydän taakse.

— Mutta rouva hyvä, sallikaa minun selittää, teillä oli väärinkäsitys. . . . Hei, Vihtori, kiellä häntä ahdistamasta minua, että saan selittää. . . .

Emilia tuuppi Hiltusta ja tämä taas koetti suojautua pöydän eri puolille ja tuolien taakse.

— Kuulitko kaimaveikko! huusi Hiltunen Vihtorille. — Nyt on aika painaa nappia. Vihtori, paina nappia, paina!

Vihtori koetti lähestyä vaimoaan sovittelevasti ja mielistellen:

— Emilia, kultaseni, älä nyt ole hermostunut.

Nyt Emilia kääntyi miestään kohti, uhaten tätä kukkamaljakolla, jonka oli siepannut pöydältä käteensä. Silloin Vihtori haki turvan pöydän alta.

— Sielläkö se herran ja ylhäisyyden nappi on? pilkkasi Hiltunen. — Isäntä pöydän alla, hahhaa!

— Ajankuva, — sanoi Vihtori väistellen Emilian tähtäyksiä.

— Siinä näyttää tapahtuvan vallankumous, — ennätti Hiltunen vielä naurahtaa, mutta joutuikin itse Emilian silmätikuksi. Huomattuaan, että maljakko tuittuilevan rouvan käsissä saattoi muodostua vaaralliseksi heittopommiksi, Hän katsoi parhaaksi antautua.

Hiltunen nosti molemmat kätensä ylös ja huusi — ehkä puolittain piloillaankin:

— Armoa, antaudun vangiksi! Ilman ehtoja!

Tämä odottamaton aseitten laskeminen sai Emilian hivenesti pehmenemään ja kehoitti vierasta:

— No, antakaa vihdoinkin kuulua, mitä teillä on sanottavana.

— Sitä juuri aijoinkin, — sanoi Hiltunen huokaisen mielenkevennyksestä. — Nähkääs, rouva Rantamo. . . .

— Älkää sanoko minua enää rouva Rantamoksi! Me eroamme.

Hiltunen tuijotti molempia talon haltijoita ihmetellen.

— Ei suinkaan, hyvä herrasväki!

— Tietysti, — väitti Emilia. — Tehän sanoitte puuhaavannekin sitä.

Vihtori kuunteli suu ammoltaan tätä puhetta, eikä ymmärtänyt siitä puoltakaan sanaa. Hän nousi pöydän alta niskaansa raapien ja jäi sopivan matkan päähän vaimostaan kuuntelemaan asian käsittelyä.

Hiltunen uskalsi jo laskea kätensä valloilleen ja astui hieman lähemmäksi Emiliaa, selittäen:

— Ehei, hyvä rouva, Siinäpä se väärinkäsitys onkin. Minä puuhaan omaa avioeroani: Omasta vaimostani. Teidän sisäpolitiikkaanne en ole koskaan aikoonutkaan sekaantua.

Emilia joutui ymmälle. Mutta koettaen vielä säilyttää tähänastista varmaa ankaruuttaan äänensävyysään hän kysyi:

— Mitä te sitten täällä meillä teette?

— Tulin vain herra miestänne tervehtimään, — selitti Hiltunen. — Eikä minulla ollut aavistustakaan, että teillä olisi eropuhua. Vihtori, miehenne ei ole virkkanut sanaakaan semmoisesta.

— Ei minullekaan aikaisemmin, — sanoi Emilia. — Vasta äsken tämä naissankari tunnusti ottavansa uusia morsiamia.

Vihtorin suu loksautti niin auki, että oli pelättävissä leukaluun nyrjähtäminen.

— Et-tet-tet. . . . että mi-minä! hän änkytti haukkoen henkeään kuin olisi joutunut lassoheittäjän uhriksi.

— Sinä, — penäsi vaimo. — Lääkärin määräyksestä.

Hiltunenkin näytti ällistyneeltä ja vasersi sormellaan kaimalleen:

— So so, Vihtori, en olisi uskonut sinusta. . . .

— Nyt minä tulen hulluksi, hihvei! Laittakaa minullekin kylmä kääre päähän taikka viekää Lapinlahteen, hulruit.

Hiltunen huomasi, että jotakin oli yhä vinossa. Hän seiso i lähellä ikkunaa, joten hän toisten häiritsemättä saattoi kumartua siitä katsomaan alhaalla kävelevää morsiantaan. Hiltunen viittasi hänelle kutsuvasti, morsian ymmärsi kutsun ja lähti talon katuovea kohti.

— Hyvä rouva, — sanoi Hiltunen Emilialle, — teidän tänne tullessanne oli täällä vieras nainen.

— Joka sanoi olevansa Vihtorin uusi morsian, — penäsi Emilia.

Vihtori tuijotti yhä hullumman näköisenä toisia huoneessa olijoita.

Mutta Hiltunen jatkoi:

— Hän kertoi minulle kohtauksesta. Ja ensin minä luulin — ei vaan hän luuli, että te luulitte häntä — ei, vaan me, morsiameni ja, minä luulimme, että te olitte minun eroava vaimoni ja . . .

Emilia tuijotti mieheen kuin järjettömään olentoon.

— Katsokaas, arvoisa rouva, kun te olitte erehtynyt luulemaan miehenne uutta morsianta minun — äsh, tarkoitan: minun morsiantani miehenne uudeksi. . . .

Emilia kääntyi halveksivasti vieraasta pois päin ja sanoi:

— Lopettakaa jo loruilunne! Olette huono asianaaja, koska sotkeudutte omiin valheisiinne!

Ovikellon soitto kuului hiljaisesti ja Hiltunen riensi eteiseen. Ovella hän kääntyi ja sanoi Emilialle:

— Sallikaa minun tuoda tänne todistaja, joka selvittää asian. Silmänräpäys!

Hiltunen meni ja palasi kohta Augusta mukanaan.

— Nyt lähtee vyyhti lopultakin avautumaan, — vakuutti Hiltunen ja taputti lempeästi morsiantaan hartioille. — Tässä on todistaja, joka kuuluu rauhanne-

votteluihin.

Vihtori tuijotti outoa naista kuin olisi nähnyt ihmeolennon vieraalta planeetalta. Hänen huulensa höpisivät jotakin, mutta ääntä ei lähtenyt. — Ou est la femme? hän yritti luultavasti sanoa, mutta nyt siitä ei tullut mitään.

— Vihtori — sanoi Emilia ivallisesti, — miksi et riennä suutelemaan pikku morsiantasi?

— Totisesti minä en tunne sitä ihmistä! tuli Vihtorin huulilta kuin tiedottomasti.

Hiltunen kääntyi vakavana talon rouvan puoleen:

— Miehenne sanoo totuuden. En ole vielä esittänytäkään hänelle morsiantani. Saanko esittää rouva. . . .

— Älkää ilveilkö, — torjui Emilia esittelyn. — Tämä nainen kertoi olleensa liki kaksi vuotta salakihloissa Vihtorin kanssa.

Vihtorin polvet näyttivät yrittävän pettää, mutta hän sai vankan nahkatuolin selkämyksestä tukea ja pysyi seisoallaan.

Mutta hänen ilmeensä oli rahanarvoinen. Augusta tarttui Hiltusen käteen ja nyökäten häneen päin sanoi talon rouvalle:

— Minä tarkoitin tätä miestä puhuessani sulhasestani.

— Mutta te sanoitte selvästi Vihtori, — vasersi Emilia. — Miten klaaraatte tämän ristisana-arvoituksen?

Hiltunen irrottautui hellästi Augustansa kädestä ja lähestyi Emiliaa.

— Hän tarkoitti todellakin minua. Minäkin olen Vihtori!

Emilian vuoro oli lopultakin joutua hämilleen. Ja peittääkseen sitä hän tokaisi — epähienosti tosin — mutta se ei ollut ainoa tahditon teko hänen elämässään:

— Vihtori! Sen olette näköinenkin!

Hiltunen kietoi kätensä suojelevasti morsiamensa vyötärölle ja sanoi ylpeänä:

— Huolimatta näennäisyyksistä — me kaksi menemme naimisiin.

Emilia tuijotti heitä ymmällä. Hän katsoi vuoroin mieheensä, vuoroin onnellisen näköiseen kihlapariin.

— Mutta joka tapauksessa on minun mieheni tunnustanut aikovansa ottaa lääkärin määräyksestä . . .

— Mitä minä olen sinulle tunnustanut! — ärähti

lopultakin tointuva Vihtori. — Tunnustin kerran rakkauteni ja elinkautisen sain.

Emilia lähestyi häntä julmistuneena.

— Miksi kiemurtelet vielä! Sinähän äsken juuri puhuit hellästi jostakin pienestä varpusesta. . . .

Vihtorin kasvoilla välähti selvä sisäinen valonleimahdus ja hän kopaisi takataskuaan.

— Ai turkales! Minähän tarkoitin tätä tämmöistä. . . .

Hän kaivoi esille taskumatin heilauttaen sitä ilmassa.

— Tämä on se varpunen, nilkki, motti eli nallikka, tämä!

— Yhäkö sinä koetat sekoittaa kaiken? kivahti Emilia.

— Ei, rakkaani, tämä on jo valmiiksi sekoitettua. Ja Vihtori ravisteli taskumattia kuin saadakseen kuulla äsken sekoittamansa ihanan cocktailin ääntä.

Mutta nyt kohtasi Hiltusta ankara naurunpuuska. Hän suorastaan kiemurteli ja piteli vatsaansa.

— Hah hah, nyt minä alan ymmärtää tätä ilveilyä, — hän sai naurunpurkaustensa välillä selitetyksi. — Tässä on jokainen heittänyt erehdyksien kuperkeik-

kaa, hahah!

Emilia tuijotti Hiltuseen ihmetellen ja sanoi:

— Mitä nauratte siinä! Kuulinhan oikein radiossa, kun mieheni ilmoitti kaikelle maailmalle, että ”tää Vihtori ottaa eron vaimostaan ja sillä on jo uusi morsian”!

— Älkää herran nimessä minua naurattako enempää! huusi Hiltunen ja hohotti vääränä kuin ongenkoukku.

— Minä en todellakaan ymmärrä, — mutisi Emilia Hiltunen sai paljosta nauramisesta lievän tukehtumiskohtauksen, joka meni ohi, kun Augusta taputti häntä hartioihin. Toivuttuaan ja hengitettyään muuttaman kerran syvään hän saattoi lopultakin ryhtyä antamaan talon äkämystyneelle rouvalle tärkeän selityksen:

— Kuulkaahan nyt, rouva hyvä. Olimme ravintola Traviatassa vähän juhlimassa kahden Vihtoriystävän jälleentapaamista. Ja teidän Vihtorinne selitti ravintolan isännälle — siinä radiomikrofonin lähellä — minun, toisen Vihtorin, avioeroa ja uutta naimapuuhaa. Siinä se tuli radiossa kuulutetuksi kaikelle kansalle. Siinä kaikki.

— Siinä kaikki! yhtyi talon Vihtori ja risti kätensä.

— Niin, että miehenne on siis päivänselvästä aivan viaton kaikkeen, mistä erehdyksessä olette häntä syyttänyt, — sanoi Hiltunen Emilialle jutun päätteeksi.

Ja pääsyytetty ehdotti:

— Jokohan tämä hälytystila lopetetaan viimeinkin ja annetaan merkki: Vaara ohi!

Emiliaakin totesi, että Rantamon perheessä olivat asiat kunnossa. Vihtori tosin oli illalla ottanut luvattomia vapauksia kesäleskeytensä juhlimiseksi, mutta sellainen kuului niihin vähäpätöisempiin rikkomuksiin. Ja kaiken lopuksi oli Emilian mieli keventynyt siitäkin, että konttoripoika Hokkanen ja Hilikka olivat purkaneet kihlauksensa, joka äidin — ja myös isän — mielestä oli aivan epäsäätyinen. Jos nuorukaisella olisi ollut rahaa, niin se olisi kylläkin kallistanut vaa'an hänen edukseen.

Juttu päättyi siihen, että Hiltunen sekä Augusta saivat ystävällisen pyynnön Emilialta jäädä taloon vieraiksi. Ja Emilia lähti katsomaan oliko Hilikka jo toipunut järkytyksestään niin paljon, että voisi ottaa osaa yhteiseen kahvikestiin, jossa Emilia aikoi tarjo-

ta kuudentuhannen kahvia. Mutta tytär ei ollutkaan viihtynyt vuoteessa. Kylmä kääre oli asetettu tuolin selkämystä vasten ja huone oli tyhjä.

Emilia etsi Hilkkää, kunnes osui konttorihuoneeseen.

Ovella hän pysähtyi ja jäykistyi kuin hämmästyksen kuvapatsaaksi.

Roopertti Hokkanen oli palannut matkaltaan. Hän ja Hilkka istuivat entiseen malliin suuren toimistopöydän reunalla kodikkaasti kädet toistensa vyötäröillä. He kuiskivat toisilleen ihania asioita, sen näki heidän onnellisista ilmeistään.

Emilian huudahtus houkuttelu konttoriin kaiken sen väen, joka tällä hetkellä oli talon seinien sisäpuolella.

KYMMENES LUKU

Minä otan heilin köyhästä,
kyllä se mulle kelpaa.
Jollei se peri taloa,
ei se peri myöskään velkaa.
(Kansanlaulusta.)

Maalaisukko käveli pellavaisesta pyyheliinasta solmittu nyytti kantamuksenaan asfalttikatuja pitkin ja kyseli ohikulkijoilta jotakin. Ihmiset pudistivat päätään, eiväthän he osanneet vastata kaikkiin kysymyksiin, vaikka olivatkin suurkaupunkilaisia ja viisaita mielestään.

Äijä pysähtyi hotellin ovella seisovan kaluunapukuisen miehen eteen, nosti kättä korvalliselle ja sane-
li:

— Päivää tuota, kenraal vai oikeinko sotamestari lienette! Ka saisinkohan tuota kysyä, missä täällä asustaa yks Hokkanen?

— Oh, mistä minä kaikki Hokkaset tunnen. — to-
kaisi ovenvartija.

— Eipä tarvitse kaikkia tuntoakaan, kunhan tämän yhden Hokkasen.

Viimein ukko neuvottiin osoitetoimistoon ja sieltä hän saikin tietää, mistä etsitty mies oli löydettävissä.

Ukko osui Rantamon taloon juuri silloin, kun Emilia oli nuhtelemassa rakastavaisia. Erittäinkin Roopertille hän oli ankara.

— Lähtekää heti talosta, heti! hän komensi nuorta miestä, jota kohtalo oli muutenkin pidellyt lujakouraisesti.

Roopertti valmistautui tottelemaan ja mutisi allapäin puolittain itsekseen:

— Minä onneton mies: menetän työpaikkani ja miljoonan markkaa — vähistä varoistani!

Mutta juuri, kun Roopertti aikoi poistua, syöksyi Hilikka häntä pidättämään. Ja nuoren miehen rinnalla sankarillisesti seisten hän sanoi äidilleen:

— Rob ei lähde mihinkään, äiti! Hänellä on sentään neljäntoista vuorokauden irtisanomisaika, etkö sitä tiedä? Ja muutenkin — minä tahdon, että hän jää. Ja sillä hyvä!

Emilia tuijotti hämmästyneenä, mutta samalla hieman ylpeänäkin tarmokkaaseen tyttärensä.

— Vai niin! Oletpa sinäkin jo ’kasvanut’! hän ihmetteli ja aikoi rientää erottamaan nuoret. Mutta ovikellon pirahdus vei hänen ajatuksensa toisaalle.

Tulija oli maalaisukko.

Hän työntäytyi nyytteineen halliin ja kysyi:

— Anteeks, tuota, asuuko täällä yks Hokkanen?

Emilia osoitti ylenkatseellisesti Rooperttia ja sanoi ukolle:

— Tuossa on teille muuan Hokkasentapainen, olkaa hyvä ja viekää hänet!

Ja kääntyen konttoriapulaiseen hän huomautti:

— Herra Hokkanen, täällä on varmaankin sukulaisianne.

Roopertti astui lähemmäksi ukkoa ja esitti nimensä.

— Oletteko varmasti se Roopertti Hokkanen? tiukasi äijä.

— Olen.

Ukko katsoi ympärilleen kuin odottaen muitten todistavan Roopertin henkilöllisyyden.

— Mikähän Gallup-tutkimus tästä nyt alkaa! kuis-kasi Vihtori Hiltusen korvaan.

Kun äijä sai vakuuden, että nuori mies oli oikea

Hokkanen, hän jatkoi kuulusteluaan:

— Sekö sama Hokkanen, joka ajeli autolla meidän kylällä. Niiskutinmäellä?

— Ajelin sielläkin, — vilkastui Roopertti.

Hilkka näytti aavistelevalta ja piti hyljeksittyä nuorta miestä rakkaasti käsikoukusta.

— Juotitteko te autoanne meidän kaivolla? Mökin. . . .

— Juotin, juotin! kiihtyi konttoriapulainen.

Ukko istuutui rauhallisesti nahkatuoliin, nosti nyytin syliinsä kuin peläten, että joku väijyisi sitä varastaakseen ja kääntäen mälliä poskessaan näytti hitaasti miettivän, kuinka nyt olisi jatkettava.

— Tuota noin — putosiko teiltä mitään sinne kai-von luo?

Roopertti hypähti kohoksi, hän vuoroin kalpeni ja punastui ja hän kiihtyi niin, ettei aluksi saanut suustaan tavuakaan. Vasta jonkin aikaa haukkoiltuaan, nieleksittyään ja yskittyään hän pääsi ääneen:

— Mitä? Putosiko mitään? Kyllä putosi! Olen hukannut lompakkoni! Oletteko löytänyt sen? Vastatkaa Jumalan nimessä! Vastatkaa heti, kuulkaa, siunattu mies!

— Vastataan, vastataan, — myönnytteli äijä ja kai-
veli taskujaan kuin etsien vastausta sieltä.

Läsnäolijat alkoivat olla jännittyneitä. Emilia un-
hottui tuijottamaan ukkoa suu auki aivan kuin ampu-
mateltan kuva, jonka suuhun heitetään palloja. Hil-
kan sironilkkaiset jalat tekivät vanhanaikaisia sharleston-
liikkeitä malttamattomuudesta ja muutkin olivat val-
miina ahmimaan jokaisen sana, jonka vieras tulisi
päästämään suustaan.

Äijä löysi taskustaan piipun ja massin. Hän alkoi
täyttää piippua hitaasti ja rauhallisesti, tarkoin va-
roen, ettei kultahiedan arvoisia kessunrouheita tip-
puisi maahan.

— Kessuja, näes, kauppasi yks korttihummeri, vai
mikä pelikaani lie ollut, — kertoi äijä, — tuolla ase-
malla. Niin kehua liverteli tavaraansa, sanoi, että oi-
kein turkkilais-havannalaista kessua on pussillinen,
kolmetuhatta markkaa kilo. Mutta kun minä katsoin
pussiin, niin jopa minä mottasin sen vasten naamaa
sille pelikaanille ja sanoin jotta: ”Tilkitsehän suusi
näillä sammalilla!”

— Älkää nyt kessutelko, hyvä mies, vaan sanokaa,
— yritti Emilia kiirehtiä hidasta äijää.

— Sanokaa, onko teillä se lompakko vai ei? tiukka-si Hilikka.

— Sanon, sanon, älkäähän nyt keskeyttäkö! Mihinkäs minä jäinkään. . ? Että tuota, niin, sitten ne kyseli asemalla, että paljonko musta voi maksaa, ja ne veti minusta kissanhäntää, niin tuota, ja siinä hierottiin jos minkälaista. . . .

— Hierokaa nyt se asia esille lopultakin! kiirehti Emilia.

— Niin, se lompakko! herutteli Roopertti kärsimättömänä. Hänen piti nostella käsiään ja jalkojaan viihdyttääkseen hyppeleviä hermojaan.

Ukko sai tulta piippuunsa ja alkoi päästellä nyytinsä solmuja.

— Ne penskat löysivät sieltä kaivolta, näes, — hän kertoi toisella suupielellään, — löysivätten. . .

Nyytistä ilmestyi sikaarilaatikko. Sen sisässä oli pieni tuohivirsu ja äijä koetti sitä vetää varovasti esille.

— . . . ei siinä rahoja ollut, mutta. . . .

Äijän suu mutruili ja lopulta hän sai virsun käsiinsä.

Virsun sisästä löytyi vaatekäärö. Avatessaan sitä

ukko jatkoi hidasta selostustaan:

— Mutta muuan pieni paperipala siinä oli ja kirjekuori ja siinä nimi: Roopertti Hokkanen, Helsinki . . .

Kääröstä ilmestyi nyt pieni nahkalompakko.

Mutta Roopertti syöksyi miltei hurjana ottamaan lompakkoa. Hänen ja ukon välillä syntyi pientä käsi-kähmän tapaista, sillä ukko ei luovuttanut löytökaluun, vaan nousi ja kohotti sen niin ylös — Rooperttia pitempi mies kun oli — ettei tavoittelija siihen ulottunut.

Ja haluten puhua suunsa puhtaaksi äijä jatkoi kiusallisen pitkäpiimäisesti:

— . . . ja eukko tuumasteerasi, jotta mää tiedä, vaikka tärkeitä valtion papereita olisivat, taikka mietintökomiteijoja ja tuota . . .

Nyt ei ripeäotteinen Hilkka malttanut enää odottaa loppuselvitystä. Hän hypähti vikkellä pöydälle ja sieltä käsin anasti vitkastelevalta löytäjältä Roopertin lompakon. Ja avattuaan sen hän huudahti riemusta.

— Hurraa, miljoona! Miljoona! hän huusi ja heilutti kädessään arpalippua. Ja äkkiä hän loikkasi suoraan pöydältä mitä hienoimmalla tanssisalihyppäyk-

sellä Roopertin kaulaan.

— Robert, sinä saat anteeksi! hän huusi. — Sinä et olekaan huolimaton, Rob! Sinullahan on miljoonasi tallessa, huraa!

Emilian välinpitämättömyys vaihtui kiinnostukseksi ja hän koetti saada äänensä kuuluville:

— Hilikka! Robert — ei, vaan Hokkanen, herra Hokkanen! Mitä tämä merkitsee? Sanokaa, hyvät ihmiset!

Hilikka irtausi Roopertin kaulasta ja riensi syleilemään äitiään.

— Isä ja sinä olette tuominneet Robertia väärin! hän selitti. — Robertilla on se miljoona tallessa!

— Mikä ihmeen miljoona?

— Nyt minä en taaskaan ymmärrä mitään, — valitti Vihtori ja puristi molemmin käsin päätään. — En yhtään mitään!

— Robertilla on arpalippu ja hän on voittanut miljoonan — valaisi asiaa Hilikka.

— Sitä minä en usko tuollaisesta nulikasta! tokaisi Vihtori vakuuttavasti.

Mutta kun Emilia vihdoinkin varmistautui siitä, että lippu oli oikea, numerot oikeita, arpajaiset luo-

tettavat ja valtion viranomaisten kontrolloimat, niin hänkin syleili onnellista konttoriapulaista.

— Herra Hokkanen — ei, vaan Robert — poikani! hän huudahti liikuttuneena. — Onnittelen Hilkkää ja sinua kihlauksenne johdosta!

Ja kääntyen toisiinsa läsnäolijoihin Emilia piti elämänsä kauneimman puheen, kuivaten välillä pitsireunaisella nenäliinalla silmiään. Puhe oli pitkähäkö, ja lainaamme siitä vain loppuponnen:

— Kun kaksi siivollista nuorta löytää toisensa ja rakastaa, välittämättä mammonan rajoituksista ja korkeista säätyteitten kohottamista muureista, niin se on kaunista. Niin kaunista!

Ja liitettyään nuorten kädet yhteen hän riensi syleilemään Vihtoria ja sanoi:

— Tänä ilon päivänä minun täytyy antaa sinulle kaikki anteeksi! Ja minä lupaan, etten koskaan lähde maalle ilman sinua, en koskaan jätä sinua yksinäisyyden ikävään!

Loppu hyvin, kaikki hyvin.

Näin oli Rantamon perheessä vallinnut ukkosmyrsky asettunut, pilvet häipyneet ja talossa vallitsi hempeä rauhantila.

Maalaisukko sai runsaan löytöpalkkion, vaikka —
kun kysyttiin, mitä hän tahtoi vaivojensa korvauk-
seksi — hän määräsi vaatimattomasti:

— Noo, olisikohan tuosta liikaa kolome kymppiä?
